

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΤΟΣ Α΄.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 5 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1881

ΑΡΙΘ. 36

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ. — Τὸ ταξιδίον τοῦ Βασιλέως. — Ἀλβέρτου Δυμόν: Οἱ Βούλγαροι. — Ἰουλίου Σίμωνος: Ὁ μικρὸς πολίτης. — Ἡ μουσικὴ ὑπὸ φυσιολογικῆν ἔποψιν. — Ὁ ἔρως. — Κεκαλυμμένη προτομή. — Σκέψεις Ἀλεξάνδρου Δουμά υἱοῦ. — Βιβλιογραφικὸν δελτίον.

ΤΟ ΤΑΞΙΔΙΟΝ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

• Πολὺς λόγος γίνεται περὶ τοῦ εἰς τὰς προσαρτηθείσας ἐσχάτως τῇ Ἑλλάδι χώρας ταξιδίου τοῦ βασιλέως· αἱ μὲν τῆς συμπολιτεύσεως ἡμερίδες, ἀφ' οὗ μάλιστα, ὡς λέγεται, θὰ συνοδεύσῃ τὸν βασιλέα κατὰ τὴν περιήγησίν του ταύτην καὶ ὁ κ. πρωθυπουργός, ἐπικροτοῦσι τὴν ληφθεῖσαν ἀπόφασιν, αἱ δὲ τῆς ἀντιπολιτεύσεως κατακρίνουσιν ἀπολύτως αὐτήν. Τίς τῶν δύο τώρα εὐρίσκεται ἐν τῷ δικαίῳ; Βεβαίως ἡ σπουδὴ αὐτῆ τοῦ ταξιδίου κάλλιον νὰ μὴ ὑπῆρχε· δὲν εἴμεθα ἐξ ἐκείνων οἱ ὅποιοι τὰ πάντα πάντοτε θέλουσι ν' ἀποδώσωσιν εἰς μίαν αἰτίαν, μὲ τὸν σκοπὸν ἐπαίνου ἢ κατακρίσεως, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου πειθόμεθα, ὅτι ὑπὲρ τῆς ἀντιπολιτεύσεως κλίνει τὸ δίκαιον. Μόλις ὁ στρατὸς εἰσῆλθεν εἰς τὰς καταληφθείσας ἐπαρχίας, μόλις οἱ ἐκεῖ κάτοικοι ἀνοίγουσιν ὡς ἐξ ὄνειρου τοὺς ὀφθαλμούς, βλέποντες ἀντικρὺ τὰς σημαίας τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἀντὶ τῶν τῆς ἡμισελήνου, μόλις ἤρχισαν νὰ βλέπωσιν ὀλίγον τὸ φῶς τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀμέσως προετοιμάζουσιν αὐτοὺς διὰ πανηγύρεις καὶ φωταψίας, ὅπως ὑποδεχῶσιν τὸν βασιλέα. Ἐν χώραις δέ, ἔνθα εἰσέτι, ἕνεκα τῆς ἐπελθούσης αἰφνιδίας μεταβολῆς, τὸ πᾶν εὐρίσκεται εἰς

ἀναστάτῳσιν, ἢ παρουσία τοῦ βασιλέως καὶ ἐὰν μικρὸν ἐβράδυνε, μέχρις οὗ τακτοποιηθῶσι τὰ ἐκεῖ, οὐδεμίαν ζημίαν ἤθελεν ἐπιφέρει, ὡς ἡ ἀμέσως παρουσία, οὐδὲν κέρδος. Ἄς ἄφηνον τοὺς λαοὺς ἐκείνους ν' ἀναπαυθῶσιν ἐπὶ μικρὸν ἔστω, ἐκ τῆς ἐπελθούσης ἐκείνης μεταβολῆς καὶ ὕστερον ἀνέτως ἠδύναντο, ἀμφοτέροι μάλιστα οἱ βασιλεῖς, νὰ ἐπισκεφθῶσι τοὺς ὑπηκόους αὐτῶν, τοὺς νέους Ἑλληνας πολίτας.

Τὴν σήμερον οἱ λαοὶ ἐκεῖνοι προσηρτήθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐγένοντο ἐπομένως Ἑλληνας ὑπήκοοι, ἐν τούτοις νομοθετικῶς δὲν εἶναι εἰσέτι τοιοῦτοι, κατὰ δὲ τὸ Σύνταγμα, ἡ Βουλὴ ἔπρεπε ν' ἀποφασίσῃ τὴν προσάρτησιν αὐτῶν. Δικαστήρια ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις δὲν ὑπάρχουσιν, ἀλλ' οὐδὲ κατεκτήθησαν διὰ πολέμου, ὥστε νὰ ὑφίσταται ἐν αὐταῖς ὁ στρατιωτικὸς νόμος· διοικητικὴ κανονικὴ ἐξουσία δὲν ὑπάρχει, καίτοι διορισθέντων πρὸς τοῦτο βασιλικῶν ἐπιτρόπων, ὡς διοικητῶν τέλος οὐδεμίαν ἐξουσίαν ἐν αὐταῖς ὑφίσταται κανονικῶς λειτουργοῦσα. Πῶς λοιπὸν συνεβούλευσαν οἱ βασιλικοὶ σύμβουλοι τὸν βασιλέα νὰ ταξιδεύσῃ τόσον ταχέως καὶ πρὸ τοῦ νὰ διακριθῶσιν αἱ διάφοροι ἐξουσίαι, κανονικῶς δὲ καὶ οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν ἐκεῖνοι ν' ἀποτελέσωσι μέρος τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου; Δὲν ἀποδοκιμάζομεν τὸ τα-

ξείδιον τοῦ βασιλέως, διότι πᾶς βασιλεὺς ὀφείλει νὰ περιοδεύῃ τὰ βασιλεία του, νὰ βλέπῃ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰς ἀνάγκας τῶν ὑπηκόων του, ν' ἀκούῃ τὰ παράπονά των καὶ τῇ πρωτοβουλία αὐτοῦ νὰ γίνῃται ἡ δέουσα θεραπεία. Ὁ πρῶτος ἄρχων τοῦ κράτους ὀφείλει νὰ περιοδεύῃ τὴν χώραν, διότι πολλά, τὰ ὁποῖα τῶ ὑποκρύπτουσιν οἱ ὑπάλληλοί του, αὐτὸς βλέπει καὶ δύναται νὰ θεραπεύσῃ, διὰ τοῦτο πάντες πρέπει νὰ επικροτῶσιν, ὅταν βλέπωσιν αὐτὸν περιοδεύοντα τὸ κράτος. Ἄλλ' ἡ σημερινὴ περιοδεία δὲν δύναται νὰ παραγάγῃ τοὺς καρπούς, οὓς θὰ παρήγαγεν ἑτέρα, γινομένη μετὰ τρεῖς ἢ τέσσαρας μῆνας, διότι τότε οἱ κάτοικοι τῶν μερῶν ἐκείνων θὰ ἐδύναντο νὰ δεχθῶσιν ἀνέτως τὸν ἄρχοντα αὐτῶν, οὗτος δὲ ν' ἀκούσῃ τὴν κατάστασιν τῶν μερῶν ἐκείνων, νὰ ἴδῃ τίνος ἔχουσιν ἀνάγκην καὶ δι' ἧς περιβέβληται ἐξουσίας, νὰ φροντίσῃ νὰ ἐπανορθώσῃ τὰ κακῶς ἔχοντα.

Τί δύναται νὰ ὑποσχεθῇ σήμερον ὁ βασιλεὺς, ὡς ἔχουσι τὰ πράγματα, εἰς τοὺς νέους αὐτοῦ ὑπηκόους; πῶς δύναται νὰ ἐπανορθώσῃ τὰ κακῶς ἔχοντα; Οἱ νέοι Ἕλληνας, πολῖται ἐξεληθόντες προαιωνίου δουλείας, πολλά ἔχουσι νὰ ζητήσωσι, περισσότερα τῶν ὅτων οἱ ἀπολαύσαντες τῶν ἀγαθῶν αὐτῆς ἐπὶ ἐξηκονταετίαν. Ἐκτὸς δὲ τούτου προσετέθησαν εἰς τοὺς νέους Ἕλληνας πολίτας καὶ Ἰουδαῖοι καὶ Μωαμεθανοί, ὧν οἱ τελευταῖοι μέχρι χθὲς κυρίαρχοι καὶ δεσπότες τῶν Ἑλλήνων, δὲν δύναται ἴσως ἀμέσως νὰ νοήσωσιν, ὅτι θὰ ζήσωσιν ἐν ἰσοπολιτείᾳ πρὸς τοὺς χθὲς δούλους αὐτῶν, διότι καὶ διαφορὰ θρησκευματος ἐνυπάρχει καὶ διαφορὰ ἐθνικότητος· μέχρις ὅτου δὲ οἱ νέοι ὑπήκοοι νοήσωσι τὸ πολίτευμα καὶ τὰς περιστάσεις, ὅφ' ἂς εἰς τὸ ἐξῆς θὰ ζήσωσι, κάλλιον θὰ ἦτο νὰ ἔμενον ἐλεύθεροι ὑποδοχῶν, ἑορτῶν καὶ πανηγύρεων. Δὲν λέγομεν ὅτι πάντες οἱ Μωαμεθανοὶ ἀγνοοῦσι τὰ καλὰ τῆς ἰσοπολιτείας μεταξὺ λαῶν διαφόρων ἐθνικοτήτων, ἀλλ' ὁ ὄχλος δὲν δύναται νὰ νοήσῃ ὅτι ὁ πρῶτος δούλος του ἐγένετο ἴσος αὐτῶ.

Ἐκτὸς δὲ τούτου καὶ ἕτερος σπουδαῖος λόγος ἔπρεπε νὰ πείσῃ τοὺς συμβούλους τοῦ στέμματος νὰ μὴ σπεύσωσιν εἰς τὸ ταξειδίον

τοῦτο τοῦ βασιλέως. Τὸ διαμέρισμα τοῦ Βῶλου εἰσέτι δὲν κατελήφθη ὑπὸ τῶν ἐλληνικῶν στρατευμάτων, καὶ αὐτὸς ὁ Βῶλος θὰ παραδοθῇ, ὡς φαίνεται, εἰς τὴν ταχθεῖσαν προθεσμίαν καὶ οὐχὶ πρότερον, δὲν εἶναι δὲ ἄτοπον ἴσως ὁ βασιλεὺς νὰ περιοδεύῃ τὰς νέας ἐπαρχίας, νὰ σταθῇ δὲ πρὸ τοῦ Βῶλου, μὴ δυνάμενος ν' ἀποκαλέσῃ καὶ τοὺς κατοίκους τοῦ διαμερίσματος ἐκείνου καὶ προσαγορεύσῃ ὡς ὑπηκόους του; Ἀπέχομεν νὰ ἐξετάσωμεν τὸ ζήτημα ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐθιξάν τινες τῶν ἐφημερίδων, λαβοῦσαι ἀφορμὴν ἐκ τοῦ ὀργάνου τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ, γράψαντος, ὅτι αἱ χῶραι αὗται παρεχωρήθησαν διὰ συνθήκης εἰς τὸν βασιλέα τῶν Ἑλλήνων, ἐπομένως αὐτὸς εἶναι ἀπόλυτος κύριος αὐτῶν. Ὁ βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων εἶναι βασιλεὺς μὲν μέχρι τῆς πρώην ὀροθετικῆς γραμμῆς, βασιλεὺς δηλαδὴ συνταγματικός, μονάρχης δ' ἀπόλυτος τῶν παραχωρηθεισῶν χωρῶν! Ἡθέλαμεν νὰ ἐγνωρίζαμεν καὶ τὴν γνώμην τῆς κυβερνήσεώς του, ἐπὶ τοῦ μελετωμένου ταξειδίου, ἐὰν θὰ ταξειδεύσῃ δηλαδὴ εἰς τὰς προσαρτηθείσας χώρας ὡς συνταγματικὸς βασιλεὺς, ἢ ὡς ἀπόλυτος μονάρχης;

Πόσα ἄτοπα παρέχει ἐν ταξειδίον τοῦ βασιλέως, ἐπισπευδόμενον ὑπὸ τῶν συμβούλων του, κατεδείξαμεν ἤδη, ἀλλ' ὁ γέγονε, γέγονεν. Ὁ βασιλεὺς θὰ ταξειδεύσῃ, εὐχόμεθα, δὲ νὰ ἴδῃ τὰ κακῶς ἔχοντα καὶ τῇ πρωτοβουλία αὐτοῦ νὰ γένῃται ἡ δέουσα θεραπεία.

ΑΛΒΕΡΤΟΥ ΔΥΜΟΝ

ΟΙ ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ

(Συνέχεια ἴδι προηγούμενον ἀριθμῶν.)

Α΄.

Οἱ Βούλγαροι τῆς ἐπαρχίας τῆς Φιλιππουπόλεως μοὶ φαίνονται ὅτι δὲν διαφέρουσι πολὺ ἀπὸ τοὺς οἰκοῦντας εἰς Βάρναν, Ρουχτσούκιον, Βιδίνιον καὶ εἰς ὄλον τὸ μέγα τοῦ Δουνάβεως βιλαέτιον. Πρὸς βορρᾶν καὶ νότον τοῦ Αἴμου, ἡ φυλὴ εἶναι ἡ αὐτή,

πράγμα, τὸ ὁποῖον δὲν παρουσιάζεται εἰς τινὰ διαμερίσματα, ὡς εἰς τὸ τῆς Δεσποτο Πλανίνας, περὶ ὧν θὰ λάβωμεν ἀφορμὴν νὰ ὀμιλήσωμεν, παρουσιάζει τὰς αὐτὰς ιδιότητας καὶ ὑφίσταται τις τὰς αὐτὰς ἐλλείψεις. Ὁ χωρικός Βούλγαρος ὧν μικρόσωμος, κοντόχονδρος, φύσει τὸ σῶμα ἰσχυρὸς, δὲν ἔχει οὔτε τὴν ζωρότητα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, οὔτε μεγάλην νοημοσύνην ἐπὶ τοῦ προσώπου. Οἱ Ἕλληνας παρετήρησαν τὸ μέγεθος τοῦ κρανίου αὐτοῦ καὶ ὀνομάζουσιν αὐτὸν σκωπτικῶς *χονδρὸ κεφάλι*. Ἡ κόμη αὐτοῦ εἶναι συνήθως πυρόχρους, κίρρει δ' αὐτὴν ὀλοσχερῶς καὶ ἀφήνει μόνον μεγάλην πλεξίδα ὡς οἱ Σίται, ἐπιμελῶς πεπλεγμένην καὶ μέχρι τῶν σφυρῶν καθήκουσαν, ὀμοιάζει πρὸς Τοῦρκον, ὀμοιάζει πρὸς Σλαβόν, οὐδένα δὲ τῶν ὠρτίων χαρακτηρῶν τῶν δύο τούτων τύπων δεικνύει. Φαίνεται ὅτι μακρὰ παρακμή, καὶ πρὸ πάντων ἡ ἀθλιότης ἐξήφάνισεν ἀπὸ τοῦ προσώπου αὐτοῦ τὰ διακεκριμένα χαρακτηριστικὰ ἀρχικῆς τινος φυλῆς. Πενιχρῶς ἐνδεδυμένος, στενοχωρημένος ὅταν ὀμιλῇ, δίδει τὴν ἰδέαν λαοῦ ἀτυχοῦς καὶ ἐπτοημένου. Αἱ γυναῖκες σπανίως ἔχουσι μικρὸν κάλλος· ἔτι παραδοξότερον, οὐδέποτε σχεδὸν τοῦτο παρέχει αὐταῖς χάριν τινά. Ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ἀφιερῶθησαν εἰς τὸν κάματον· ἐνδύονται ἀφιλοκάλως, τὰ ἐνδύματα αὐτῶν κατασκευάζονται ἐκ χονδροῦ ὑφάσματος, ὁ στηθόδεσμος κακῶς ἐφαρμόζεται ἐπὶ τοῦ σώματος αὐτῶν. Μόνος ὁ τὴν κεφαλήν καλύπτων πέπλος ἔχει τινὰ χάριν· κυμαίνοντες δ' ἐπὶ τοῦ τραχήλου καὶ ἐπὶ τῶν ὤμων, ἀναμιμνήσκουσι τὸ κάλυμμα, ὅπερ ὁ Ῥαφαήλ ἔδωκεν εἰς τὰς τὴν Παναγίαν παριστώσας εἰκόνας αὐτοῦ. Αἱ χωρικαὶ αὗται, ἀντὶ παντὸς ἄλλου καλλωπισμοῦ, καλύπτουσιν ἑαυτὰς μετ' ἄνη κοινά, ὧν τὰ μαρμαίροντα χρώματα καθιστῶσιν αὐτὰς ἐξάλλους. Παρατηρεῖ τις ὅμως ἐπὶ τῶν μορφῶν τούτων ἀρκοῦντως ζωρᾶν νοημοσύνην· αἱ φυσιογνωμίαι αὐταῖ εἰσιν ἐκφραστικαί. Ἡ Βουλγαρὶς ἔχει ἐξ ἅπαντος μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ συζύγου αὐτῆς, ἀντιθέτως πρὸς τὴν Ἑλληνίδα, ἥτις, ἐν τῇ οἰκίᾳ, εἶναι ἡ πρώτη τῶν θυγατέρων.

Ὅταν τις ξένος ἀφικνῆται εἰς τινὰ κώμην, οἱ δεξιούμενοι αὐτὸν ὑποδέχονται μετὰ δυσπιστίας: οὗτος εἶναι ἄγνωστος αὐτοῖς καὶ ἴσως ἐχθρὸς. Ὁ προεστὼς τῆς κώμης, χωρικός ἐπίσης κακῶς ἐνδεδυμένος, ὅσον καὶ οἱ ὑπήκοοι αὐτοῦ, ἔρχεται πῆριξ τοῦ ξένου, χωρὶς νὰ προσφέρῃ λέξιν, ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι κάτοικοι ἀφίστανται πῶς. Ὁ ξένος λέγει εἰς αὐτὸν ὅτι ἔχει τουρκικὸν διαβατήριον· ὁ προεστὼς λαμβά-

νει τοῦτο μετὰ δισταγμοῦ, τὸ παρατηρεῖ ὡς ἐὰν δῆθεν ἐνόει αὐτὸ καὶ ἐπὶ τέλους ὀδηγεῖ τὸν ξένον εἰς τὴν ἑαυτοῦ οἰκίαν. Αἱ οἰκίαι δὲν εἶναι ἢ καλύβαι ἐκτισμέναι ἐκ χώματος καὶ ἀχύρου, οἱ τοῖχοι εἶναι ὑψηλοὶ τρεῖς πόδας, μόνον δ' οἱ κεκλιμένοι τοῖχοι τῆς ὀροφῆς ὑψοῦσί πῶς τὸ ἐν καὶ μόνον δωματίον, ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν ὅλην κατοικίαν. Ἴνα εἰσέλθῃ τις διὰ τῆς στενῆς θύρας, πρέπει νὰ διπλωθῇ οὕτως εἰπεῖν εἰς δύο. Εὐρίσκαται τις εἰς σκότος σχεδὸν τέλειον, τὸ φῶς διεισδύει μόνον διὰ τῆς θύρας ταύτης τῆς ἐπὶ τῆς ὀροφῆς ὀπῆς, τῆς ἠνεωγμένης πρὸς διεξόδον τοῦ καπνοῦ. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σκότους εἰς ὃ προσοικειοῦνται οἱ ὀφθαλμοί, παρατηρεῖ ὁ ξένος τὴν πτωχὴν ταύτην κατοικίαν, καθίσματα τινὰ, τὴν μικρὰν τουρκικὴν τράπεζαν, τὰ ἐπὶ τῶν τοίχων διὰ ξυλίνων ἤλων ἐπὶ τῶν τοίχων ἐξηρητημένα ἀγγεῖα, τὰ ἐφαπλώματα διπλωμένα, τὰ ὁποῖα ὑποστρέφουσιν τὸ ἐσπέρας διὰ νὰ κοιμηθῶσιν. Ἡ οἰκογένεια εἶναι πολυάριθμος, ἀλλ' ἄλαλος. Διήλθον τὸ ἡμισυ τῆς ἡμέρας ἐνίοτε ἐν ταῖς οἰκίαις ταύταις, χωρὶς ν' ἀκούσω λέξιν. Οἱ ἄνθρωποι ὅμως αὐτοὶ ὑποδέχονται τὸν ξένον, ὅσον δύναται κάλλιον. Ἐὰν ὁ ξένος ἦναι ἀσθενής, τὸ πρόσωπον αὐτῶν δεικνύει ὅτι λυποῦνται πολὺ. Εὐκόλον εἶναι νὰ ἴδῃ τις ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ εἰσιν ἀγαθοί, ὅτι ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὴν σύζυγον αὐτοῦ καὶ τὰ τέκνα καὶ ὅτι πάντες οἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ σέβονται αὐτόν.—Πρέπει νὰ παρατηρήσῃ τις ἐγγύτατα τὰς βουλγαρικὰς καλύβας: εἶναι καθάραι· τὸ ἔδαφος αὐτῶν εἶναι ἡ γῆ καταπατηθεῖσα, πλὴν τὸ ἔδαφος τοῦτο σεσαρωμένον, λειῶν καὶ στερεόν. Τὰ καθίσματα ἐντελῶς τετραγώνια, ἡ οἰκοδέσποινα καθαρίζει διὰ τῆς ψήκτρας καθ' ἑκάστην τὰ ἐφαπλώματα καὶ συμπύπτει ταῦτα μετὰ πολλῆς τῆς φροντίδος· ἐὰν τὰ πάντα εἰσὶ πενιχρά, οὐδὲν ὅμως δεικνύει ἀκηδίαν καὶ ὀκηνηρίαν. Ὁ Βούλγαρος ἀγαπᾷ τὸν παρ' ἑαυτῷ ξενιζόμενον καὶ θέλει νὰ μὴ ἀπαληθῆ τῆς δυνατῆς περιποίησεως. Δὲν εἶναι σπάνιον νὰ εὕρῃ τις εἰς τὰς τόσον πενιχρὰς ταύτας κατοικίας γλυκύσματα καὶ καρικεύματα. Τὸ ὑδρόμελι, ὅπερ προσφέρουσι τῷ ξένῳ, εἶδος οἴνου ἀκράτου, εἰς ὃν διέλυσαν μέλι, εἶναι ἐξαίρετον ποτόν. Αἱ γυναῖκες μαγειρεύουσιν ἐκλεκτὰ ἐδέσματα, τὰ ὁποῖα ἔχουσι τὸ μόνον ἐλάττωμα νὰ ὦσιν ὀλίγον ἀνούσια.

Τὸν βίον αὐτῶν οἱ χωρικοὶ οὔτοι διέρχονται καλλιεργούντες τὸν μικρὸν ἀγρόν, ἐξ οὗ ζῶσι. Τὰ πρὸς τὸ ζῆν προσπορίζονται συνήθως καλλιεργούντες αὐτὸν εἰς λογαριασμὸν πλουσίου τινὸς ἰδιοκτῆτου Ἕλ-

ληνος ἢ Ἀρμενίου. Αἱ μόναι διασκεδάσεις τῆς μονοτονίας ταύτης εἶναι αἱ μεγάλαι ἀγοραί, εἰς ἃς μεταβαίνουσιν ἀπὸ πέντε μιλίων ἐκ τῶν πέρυξ καὶ ἐκ τῶν μακροτέρων ἐπι ἀποστάσεων καὶ ὁ ἐκεῖ χορὸς κατὰ τὴν ἐσπέραν μετὰ τὴν ἐργασίαν. Πρώτη ἀγορὰ τοῦ μέρους τούτου τῆς Τουρκίας εἶναι ἡ τῆς Οὐζουγγόβας, κειμένης ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ μεταξὺ Ἀνδριανουπόλεως καὶ Φιλιππουπόλεως. Κατὰ τὸν μῆνα Ὀκτώβριον, δύο κῶμαι ἐκ σκητῶν καὶ παραπηγμάτων ξυλινῶν ἀνεγείρονται εἰς τὸ μέρος τοῦτο, ἡ μὲν ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς ἐργαστήρια, ἡ δὲ πρὸς διαμονὴν τῶν ἀγοραστῶν. Κύκλῳ παρατάσσονται χιλιάδες ἀμαζίων τῶν κομισάντων τὸ πλῆθος, ἀγέλαι μεγάλων βοῶν, ἐχόντων μακρὰ καὶ κεκυρωμένα κέρατα βόσκουσιν ἐκεῖ, πρὸς δὲ οἱ σύροντες τὰ ἀμάξια ἵπποι. Τὰ χονδροειδῆ ταῦτα ἀμάξια, συνεχῶς μετὰ πλήρεις τροχοῦς, κατασκευάζονται τοιοῦτοτρόπως ὥστε νὰ διέρχωνται δι' ἀγρῶν ἐν μέσῳ ἑλῶν. Μαγειρεύουσιν ἐν ὑπαίθρῳ, σφάζουσι τὰ ἀρνία καὶ τοὺς βόας εἰς λάκκους πλήρεις συντριμμάτων καὶ αἵματος, ψίνουσι δὲ τὰ κρέατα ἐπὶ μεγάλων πυρῶν ἐν τῇ πεδιάδι ἀναπτομένων. Ἡ ἀγορὰ αὕτη διαρκεῖ ἐπὶ τινὰς ἑβδομάδας. Πωλοῦσιν ἐκεῖ πρὸ πάντων κοινὰ ὑφάσματα καὶ τὰ μικρὰ ἐκεῖνα ῥοπικὰ ἀντικείμενα, τὰ ἀπαραίτητα εἰς τὴν οἰκιακὴν οἰκονομίαν. Ὁ χωρικός φέρει ἐκεῖ γουναρικά οἱ πλούσιοι οἰκοκυρτοὶ ἀπαντῶσιν Εὐρωπαίους ταξιδεύοντας ἐν τῇ χώρῃ χάριν τῆς μετᾶξής, τοῦ ἐρίου καὶ τῶν δημητριακῶν καρπῶν. Δὲν παρετήρησα ἐκεῖ τὰ ὠραία ἐκεῖνα κοσμήματα, μετὰ τὰ ὁποῖα οἱ Ἕλληνας, οἱ Ἀλβανοὶ ἢ οἱ Σλαῦοι ἀρέσκονται νὰ καλλοπίζονται ὑάλινα κοσμήματα κοινότατα ἀρκοῦσιν εἰς τὰς βουλγαρικάς γυναῖκας. Ὅτι πρὸ πάντων προσβάλλει τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ ξένου, εἶναι ἡ σιωπὴ τοῦ πλήθους τοῦτου τοῦ περιφερομένου ἀνευ εὐθυμίας· δὲν ὑπάρχει οὔτε μουσικὴ, οὔτε γελοιοποιί, οὔτε τι, ὅπερ συνοδεύει συνήθως τὰς τοιοῦτου εἴδους ἀγοράς καὶ ἐν αὐτῇ ἐπι τῇ Ἀνατολῇ. Ἡ Θράκη ἔσχε πάντοτε τοιαύτας συναθροίσεις κατὰ τὸν πέμπτον αἰῶνα πρὸ Χριστοῦ, ἡ ἐπισημοτάτη ἐτελεῖτο εἰς τὴν πόλιν Ἀγοράν, κειμένην οὐχὶ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς χώρας, ἀλλ' ἐν τῇ εἰσόδῳ τῆς Χερσονήσου.

Ἡ ὄρχησις καταλαμβάνει μέγα μέρος ἐν τῇ ζωῇ τῶν Βουλγάρων. Περιέχει δὲ πολλὰ εἶδη: τὸ ἐν εἶδος τῆς ὄρχησις ταύτης, ἣν ὀνομάζουσι *laburintion* ἢ *gurlardan*, εἶναι ἑλληνικὴ μίμησις. Εἶκοσιν ἢ τριάκοντα κορᾶσια κρατοῦσιν ἄλληλα ἀπὸ τῆς χειρὸς καὶ πλέκουσι ταινίαν, ἣν ὀδηγεῖ νέος τις. Ἐν

τῇ κυρίως Ἑλλάδι ἡ διασκέδασις αὕτη ἔχει ἀκόμη ὄλην τὴν ἀρχαίαν ἀπλοϊκότητα: εἶναι σειρὰ ἐρρυθμῶν βημάτων, πάντοτε λίαν βραδέων, ὧν ἡ ἀξία συνίσταται πρὸ πάντων εἰς τὴν εὐγένειαν τῆς συμπεριφορᾶς, εἰς τὴν δεξιότητα, μεθ' ἧς ἀκολουθοῦσι τοὺς ῥυθμοὺς μουσικῆς γλυκυτάτης καὶ εἰς τὰς μορφάς, ἃς περιγράφει ἡ ταινία. Αἱ νεανίδες φοροῦσιν ἐσθῆτας συρικὰς χρυσοῦ πεποικιλμένας καὶ δὲν παρουσιάζονται ἐκεῖ ἐν μὴ ὧσι πλήρεις κοσμημάτων. Αἱ Βουλγαρίδες ὀρχοῦνται τὴν *gurlardan* κατ' ἴδιον τρόπον, ὅτε μὲ λίαν ταχέως, ὅτε δὲ λίαν βραδέως, πάντοτε ὁμῶς ἀκανονίστως. Ὀρχησις πεποδότερον ἀνταποκρινόμενη εἰς τὸν ἐκυτῶν χαρακτῆρα, εἶναι ἡ ὄρχησις τῆς ἀρκτου. Ἀνθρωπὸς τις ἐνδεδυμένος δέρμα ζώου διώκεται ὑπὸ τῶν νεανίδων καὶ τῶν ἐφήβων, παιζούσης μουσικῆς βαρβάρου, ἣν συνοδεύουσι κραυγαὶ θωροβώδεις. Ἐπὶ τέλους συλλαμβάνουσι τὴν ἀρκτον καὶ δένουσιν αὐτὴν φορτόνουσιν αὐτὴν χόρτα, αὕτη δὲ κάμνει γελοίας χειρονομίας, μεγάλα ἄλματα, τὰ ὁποῖα ἐκπλήσσουν τοὺς παρισταμένους. Ἡ παιδιὰ αὕτη διαρκεῖ ὀλοκλήρους ὥρας καὶ ἐπαναλαμβάνεται συνεχῶς κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἀμητοῦ· ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἐξάπτονται μεγάλως καὶ ἀπολαμβάνουσιν εὐφροσύνης, ἐχούσης τι ἄγριον. Ὁ Βούλγαρος, ὁ τόσον εἰρηνικός, καταλαμβάνεται ὑπὸ χαρᾶς διαχύσεως ἀμέτρου. Εἶδον ὀδηγούς ἀσπαζομένους μανιωδῶς τοὺς ἐκυτῶν ἵππους καὶ παραδιδόμενους ἀσκόπως ἐπὶ τοῦ ἵππου αὐτῶν μετὰ σπουδαῖον κίνδυνον.

Οἱ Βούλγαροι ὀμιλοῦσι σλαυϊκὴν διάλεκτον. Τὸ ὄνομα αὐτῶν εἶναι ὄνομα λαοῦ *touranien-francois*, οὗ ἡ ἱστορία εἶναι λίαν σκοτεινὴ. Οἱ Βούλγαροι, πρὸ τοῦ ἕκτου αἰῶνος, ᾤκουν τὰς ὄχθας τοῦ Βόλγα. Ὁ ποταμὸς οὗτος ἤρθευε χώραν, ἡ ὁποία κατὰ τὸν χρόνον τῶν Σταυροφοριῶν, καθὼς ὁ περιηγητὴς Γουλιέλμος δὲ Rubruquis λέγει, ὀνομάζετο κατὰ τοὺς Δυτικούς ἢ *Μεγάλη Βουλγαρία*· ἐκδιωχθέντες ὑπ' ἀλλεπαλλήλων εἰσβολῶν, οἱ Βούλγαροι ποσὺχώρησαν ἐπὶ τὸν Δούναβιον· κατὰ τὸ ἔτος 680 διήλθον τὸν ποταμὸν τοῦτον, εἶτα τὸν Αἴμον, διεδόθησαν εἰς τὴν ὑψηλοτέραν πεδιάδα τῆς Μαρίτσας, ἐκυρίευσαν τὰ ὄροπέδια τῆς Ῥοδόπης καὶ τὰ σύνορα τῆς Μακεδονίας. Σήμερον ἐπι κατέχουσιν ἀπᾶσας τὰς χώρας ταύτας. Πῶς δύναται τις νὰ ἐρωτήσῃ, οἱ κατακτηταὶ οὗτοι διερρυθμίσαν τὰς σλαυϊκὰς φυλάς, ἃς ὑπέταξαν; τίνες ἦσαν αἱ φυλαὶ αὗται; εἶχον αὗται στενὰς σχέσεις συγγενείας μετὰ τοὺς ἀρχαίους Θράκας; δύναται τις ν' ἀνεύρῃ σήμερον ἐν

τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Φιλιππουπόλεως, τῆς Σοφίας ἢ τοῦ Ῥουχτσουκίου, τοὺς ἀρχικούς Βουλγάρους; Εἰς ὅλα τὰ ζητήματα ταῦτα ἡ ἐπιστήμη οὐδεμίαν δίδει ὀρισμένην ἀπόκρισιν. Διὰ τοὺς σλαυϊστὰς ἡ σημερινὴ τῶν Βουλγάρων γλῶσσα περιέχει ὀλιγίστας λέξεις, ὧν ὁ φοινικικομογγολικὸς χαρακτῆρ καταφανεται· ὅσον δ' ἵνα ζητήσῃ τις ἐν αὐτῇ θρακικὰς λέξεις, ἡ ἀπόπειρά ἐστι τολμηρὰ, τοῦλάχιστον διότι οὐδεὶς γινώσκει τίς ἦν ἡ γλῶσσα τοῦ βασιλέως Σεῦθου, ἐπεὶδὴ ἐκ τῆς διαλέκτου ταύτης δὲν ἀπολείπονται ἡ κύρια ὀνόματα καὶ ταῦτα λίαν εὐάριθμα. Οὐδὲν τῶν ὀνομάτων τούτων, μεθ' ὅλα τὰ ἔργα τῶν κ.κ. Botticher, Ascoli καὶ Heuzey, δύναται νὰ προσκρυσθῇ μετὰ βεβαιότητος εἰς τὰς μέχρι τῆς σήμερον γνωστὰς φιλολογικὰς οἰκογενείας· ἅπασαι λοιπὴν αἱ ὑποθέσεις συγχωροῦνται, ἀκόμη καὶ ἡ προσεγγίζουσα τὴν θρακικὴν γλῶσσαν εἰς τὴν κελτικὴν. Ἡ βουλγαρικὴ γλῶσσα εἶναι διεσθαρμένη σλαυϊκὴ διάλεκτος, γλῶσσα ἀτελής καὶ ἄξεστος. Καθὼς ἡ νέα ἑλληνικὴ καὶ ἡ βουλγαρικὴ δὲν ἔχει ἀπαρέμφατον· ἀναπληροῦται ἐν ἐλλείψει τῶν πτώσεων διὰ προσθέσεων· καὶ τέλος ἡ σύνταξις φαίνεται κατὰ τὸ παρὸν εἰς οὐδένα κανόνα δυναμένη ν' ἀναχθῇ. Ὑπάρχουσι τό γε νῦν ἔχον, ἐπτά βουλγαρικὰ γραμματικά, ἅπασαι ἀπὸ δεκαετίας συνταχθεῖσαι· δὲν συμφωνοῦσι δὲ οὔτε ἐπὶ τῶν γενικῶν ἀρχῶν, οὔτε ἐπὶ τῶν μερικῶν. Αἱ μὲν τούτων οὐδαμῶς λαμβάνουσιν ὑπ' ὄψιν τὴν δημώδη διάλεκτον καὶ θέλουσι νὰ ἐπιβάλλωσιν ἐπὶ τῆς γλώσσης τῶν Βουλγάρων τοὺς κανόνας τῆς νέας ῥωσικῆς ἢ τῆς σερβικῆς· ἀναμιμνήσκουσιν αὗται τὰ δημοσιευθέντα ἐν Ἀθήναις ἔργα τὰ ἀξιοῦντα νὰ ὑποβάλλωσιν τὴν ῥωμαϊκὴν γλῶσσαν, εἰς τὴν γραμματικὴν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς· ἄλλα δὲ τῶν εἰρημένων συγγραμμάτων προσπαθοῦσι ν' ἀναγάγωσιν εἰς ὀρισμένας διατυπώσεις, τὰς συνθηκῆς γλώσσης, εἰσέτι ἀορίστου, πάντοτε ἀσταθοῦς, καὶ παραδεχομένης ἐν τῷ αὐτῷ στόματι ἀτελευτήτους ποικιλίας. Ὅντως ἡ διάλεκτος αὕτη δὲν εἶναι ὀρισμένη, ἡ πτωχοτάτη καὶ ἡ μάλιστα τῶν σλαυϊκῶν γλωσσῶν ἐναπολειπούμενη.

Μετὰ τὴν ὀθωμανικὴν κατάκτησιν, οἱ Βούλγαροι δὲν ἔχουσιν ἱστορίαν, μόλις δύναται τις ν' ἀναφέρῃ παρ' αὐταῖς ἀποπείρας τινὰς ἐπαναστάσεις ὡς τὰς ἀποπείρας τοῦ Ὁμέρ-Πασβάν ἐν 1790 καὶ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ ὄρους ἢ *χαικούμ* ἐν 1820 ἔτει, κατωρθώματά τινὰ παρὰ ληστῶν, καταβάντων ἐκ τῆς Ῥοδόπης καὶ τοῦ Αἴμου, ὁποῖοι ἦσαν οἱ τῆς Συνάπειας, ἣτις κατὰ τὸ ἔτος 1795 παρεσχέυσε συμμα-

ρίαν πέντε χιλιάδων κλεφτῶν καὶ ἐλεηλάτησαν ἀπᾶσαν τὴν πεδιάδα καὶ προῦξένησαν διαρπαγὰς ὧν διετήρησαν ἐπι τὴν μνήμην τὰ ἑλληνικὰ καὶ τουρκικὰ ἄσματα. Ἐπὶ τέσσαρας αἰῶνας ἡ φυλὴ αὕτη ἐγκατελείφθη εἰς τὴν νάρκην. Ἡ σημερινὴ ἀφύπνισις, ὅσον πεφοβισμένη, ὅσον προβεβουλευμένη καὶ ἂν ἦναι, ἐξηγγέθη ἤδη ὑπὸ σημερινῶν τινῶν πράξεων. Οἱ Βούλγαροι ἱδρυσαν σχολεῖα, καὶ ἐξήτησαν ν' ἀποτινάξωσι τὸν ζυγὸν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ σχολὴ τῆς Φιλιππουπόλεως, ἱδρυθεῖσα τῷ 1850, ὑπῆρξεν αἰσίως νεωτερισμὸς· ἐμῶρφωσεν ἤδη πλείους τῶν τεσσαράκοντα διδασκάλων, διαδοθέντων ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν. Διδάσκειται ἐν αὐτῇ ἡ γεωγραφία, ἡ στοιχειώδης φυσικὴ καὶ μαθηματικὴ καὶ ἡ βουλγαρικὴ καὶ τουρκικὴ γλῶσσα. Ἡ ἑλληνικὴ κατέχει ἐν τῇ σχολῇ ταύτῃ μεγάλην θέσιν: οἱ Ἕλληνας ἔδωκαν εἰς τοὺς Βουλγάρους τὰς ὀλίγας γνώσεις, ἃς ἔσχον μέχρι τοῦδε· ὅσον μεγάλη καὶ ἂν ἦναι ἡ ἐθνικὴ ἀντιπάθεια, ἀδύνατον ἦτο νὰ διασπασθῶσιν ἐντελῶς ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων. Ὅπως ὅλαι αἱ σχολαὶ τῆς Ἀνατολῆς, τὸ κεντρικὸν γυμνάσιον τῆς Φιλιππουπόλεως, ἔχει καθηγητὴν τῆς γαλλικῆς. Αἱ πρόδοι ὁμῶς τῶν μαθητῶν ἐν τῇ γλώσσῃ ταύτῃ, εἰσι βραδύτεραι τῶν προόδων τῶν νέων Τούρκων ἐν τῇ προκαταρκτικῇ σχολῇ τῆς Ἀνδριανουπόλεως. Ἡ βουλγαρικὴ ἱστορία, ἡ ὁποία ἐμφανίζεται ἐπὶ τῶν προγραμμάτων, εἶναι κατ' ἀνάγκην ἀτελεστάτη: ὁ λαὸς οὗτος οὔτε προσωπικὰς παραδόσεις, οὔτε χρονικὰ ἀξίας τινὸς κέκτηται· ἀγνοεῖ τὸ παρελθὸν αὐτοῦ: ἵνα διδαχθῇ δὲ τοῦτο, ἀναγκάζεται νὰ συμβουλευθῇ τοὺς Βυζαντινοὺς. Ἡ μόνη ἐποχὴ, καθ' ἣν οἱ Βούλγαροι ἔσχον πραγματικὴν τινα σημασίαν ἐν τῷ ἀνατολικῷ κόσμῳ, ὁποία ἡ τοῦ Κρούμ, τοῦ Μιχαὴλ καὶ τοῦ Συμεῶνος, ἀπὸ τοῦ ἐνάτου μέχρι τοῦ δεκάτου αἰῶνος, φαίνεται νὰ ὑπῆρξε χρόνος στρατιωτικῆς ἰσχύος, καθ' ἣν βάρβαροι ἡγεμόνες, παραπλήσιοι τῶν Οὐνῶν καὶ Ἀράβων, ὑπεβάλλοντο τοῖς ἠττηθεῖσι διὰ τοῦ σιδήρου καὶ τοῦ πυρός. Ἐὰν ἔλαβε χώραν πολιτισμὸς τις βουλγαρικός, οὗτος, ἐφ' ὅσον γινώσκω, οὔτε νόμισμά τι κατέλειπεν, οὔτε ποίημά τι, οὔτε μνημεῖόν τι. Καθ' ὅλην τὴν περιήγησίν μου οὐδὲν ἄλλο συνέλεξα, ἢ δύο ἐπιγραφὰς, συγγρόνους τῆς τοῦ Κρούμ μοναρχίας, ἀμφοτέραι εἰσι σλαυϊστὶ γεγραμμέναι καὶ ἀναγράφουσι τὴν ἀφιέρωσιν ἐκκλησίας τινὸς. Πιστεύει τις γενικῶς ὅτι ἡ πρωτότυπος τῶν Βουλγάρων γλῶσσα, ἐκείνη, ἣν ὀμιλοῦν ἐπὶ τῶν ὄχθῶν τοῦ Βόλγα, οὐδέποτε ἐγράφη. Μόλις ἀφικόμενος πρὸς

νότον τοῦ Δουνάβεως, ὁ λαὸς αὐτὸς ἐλάλησε τὴν γλῶσσαν τῶν ἡττηθέντων· ἀλλὰ τίς ἠδύνατο νὰ βεβαιώσῃ, ὅτι ἡ διάλεκτος τῆς Μεγάλης ἢ Μελαίνης Βουλγαρίας δὲν ἔσχε στενάς μετὰ τῆς σλαυϊκῆς συγγενείας;

Ἡ κεντρικὴ σχολὴ τοῦ Ταρτάρ-Παρζαζίκ, ἰδρυθεῖσα μετὰ τὴν τῆς Φιλιππουπόλεως, ἔχει ταῦτα προγράμματα. Μετὰ μικρὸν ἦλθον αἱ προκαταρκτικαὶ σχολαί· ἀριθμοῦνται δὲ σήμερον τοιαῦται εἴκοσι καὶ πέντε ἐν αὐτῇ μόνῃ τῇ ἐπαρχίᾳ. Τὰ δημοτικὰ σχολεῖα ἀναβαίνουν εἰς ἑκατὸν ἐννεήκοντα ὀκτώ, δέκα ὀκτὼ διὰ τὰ κοράσια καὶ ἑκατὸν ὀγδοήκοντα διὰ τὰ ἄρρενα. Πάντες οὗτοι οἱ νεωτερισμοὶ ἐχρηστάθησαν δαπάνην ἐτησίαν εἰς 133,000 φράγκων κατὰ μέσον ὄρον· οἱ Βούλγαροι ὑποχρεοῦνται, ἵνα ἔχουσι δικαιοῦματα ἐν αὐταῖς, νὰ καταβάλλωσι 6 πιάστρα (2 φράγκα) κατ'οικογένειαν· ταῦτοχρόνως δ' ἐξαποστέλλουσι δαπάναις ἀπάντων, νέους εἰς τὴν Εὐρώπην. Τῷ 1867 οἱ τῆς ἐπαρχίας τῆς Φιλιππουπόλεως Βούλγαροι ἠρίθμουν πέντε μαθητὰς ἐν Παρισίοις, τέσσαρας ἐν Βιέννῃ, ἑπτὰ ἐν Ῥωσίᾳ, δύο ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ τεσσαράκοντα ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Ἐπῆρχεν ἀνάγκη βιβλίων. Τὸ πρῶτον ἔργον τὸ δημοσιεῦσθαι εἰς βουλγαρικὴν γλῶσσαν, χρονολογεῖται μόνον ἀπὸ τοῦ 1840· εἶναι δὲ τοῦτο μετάφρασις τῆς Ἀγίας Γραφῆς ὑπὸ μοναχοῦ τινος τοῦ ἐν Ῥίλλᾳ μοναστηρίου. Τὸ παράδειγμα, ὅπερ ἔδωκεν οὗτος, ἔμεινεν ἐπὶ τινὰ χρόνον χωρὶς μιμητῶν. Κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη ἐτύπωσαν ἐν Ῥουτσουκίῳ, Βιέννῃ, Βελιγραδίῳ καὶ Μολδαυίᾳ στοιχεῖα τῆς μικρᾶς ἀριθμητικῆς, μικρᾶς ἱστορίας καὶ ἄλλα στοιχειώδη βιβλία. Ἡ βιβλικὴ Ἑταιρεία τῆς Νέας Ὑόρκης ἦλθεν ἐκτὸς τούτου εἰς ἐπικουρίαν πρὸς τὴν ἐθνικὴν ταύτην κίνησιν καὶ μετέφρασε τὴν Βίβλον εἰς βουλγαρικὴν γλῶσσαν· ἡ μετάφρασις αὕτη εἶναι σήμερον ἱκανῶς διαδεδομένη ἐν τῇ χώρᾳ. Τέσσαρες ἰερεῖς, εἰς Ἀμερικῆς ἀφικόμενοι, οἰκοῦσιν ὅτε μὲν ἐν Ἀνδριανουπόλει, ὅτε δ' ἐν Φιλιππουπόλει· οὗτοι καταγίνονται πλειότερον ἵνα ὑπηρετήσωσι τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν πρόοδον, ἢ τὰς διδασκαλίας τῶν ἰδίων αἰρέσεων καὶ οὕτω παρέχουσιν ὀλίγην ὑποψίαν εἰς τὸν κληρὸν. Παρουσιάζονται ὡς περιηγηταὶ ἐνδιαφερόμενοι περὶ τῆς χώρας, τὴν ὁποίαν ἐπισκέπτονται μετὰ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν καὶ διαθέτουσιν ἱκανὸν ἀργύριον πρὸς ἀγαθοεργίας⁽¹⁾. Οἱ

τοιούτου εἶδους ἱεραπόστολοι δύνανται ν' ἀποκτήσωσι μεγάλην ἐπιρροήν· ἄρχονται δ' ἤδη ἐκδίδοντες βιβλία περὶ τῆς ἀγωγῆς. Αἱ πρῶται αὐτῶν ἀπόπειραι, ἔσχον τινὰ ἀβεβαιότητα· ἦν ἀνάγκη νὰ μάθωσι τὴν γλῶσσαν, νὰ σπουδάσωσι τὸν χαρακτῆρα τῆς χώρας καὶ τοῦτο ἦν μακρὰ προετοιμασία· ἀλλ' ἡ βιβλικὴ Ἑταιρεία ἐδήλωσεν ὅτι δὲν ἀποκάνει καὶ σὺν τῷ χρόνῳ προπαρεσκευάζετο εἰς ὅλα τὰ σχέδια αὐτῆς. Εἶναι γνωστὸν ἐκτὸς τούτου ὁποία ἐστὶν ἡ ἐνέργεια καὶ ἡ πρακτικὴ δραστηριότης τῆς ἀγγλο-σαξωνικῆς φυλῆς. Οἱ Ἀμερικανοὶ ἱεραπόστολοι, οὓς συναντᾷ τις πανταχοῦ τῆς Ἀνατολῆς, ὑπῆρξαν ἡ πρώτη μεσολάβησις τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν εἰς τὸ μέρος τοῦ ἀρχαίου τούτου κόσμου, εἰς δ' οὗτοι πολυπληθέστατοι. Ταῦτοχρόνως ἡ Κυβέρνησις τῆς Βασιγκτῶνος ἐδημιούργει προξενεῖα εἰς χώρας, ἐνθα ταῦτα ἐλάχιστα μόνον ἐμπορικὰ συμφέροντα ἔχουσι νὰ προστατεύσωσιν. Οὕτω ἀπὸ τοῦ 1867 ὑπάρχουσιν πράκτορες ἐν Σύρῳ καὶ Θήρᾳ. Δὲν ἐλησημόνησεν ὁ κόσμος τὸ δραστηριώτατον πρόσωπον, ὅπερ διεδραμάτισεν ὁ πρόξενος τῆς Ἀμερικῆς κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Κρήτης, οὔτε τὸν πάταγον, τὸν οὕτω ἔραδιως πιστευθέντα, εἰ καὶ ἐλαχίστην ἔχοντα βάσιν, τῆς ἀγορᾶς νήσου τινὸς τῶν Κυκλάδων ὑπὸ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν. Ἡ πρόοδος τῶν Ἀμερικανῶν ἐν τῇ ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ, βαίνει εἰσέτι βραδέως. Οἱ Ἕλληνες θὰ εἶχον ἄδικον φανταζόμενοι ὅτι ἡ πρόοδος οὕτη τῶν Ἀμερικανῶν, ἔσται ἐπὶ μικρὸν βοήθημα πρὸς αἰτιολογίαν αὐτῶν, οἱ δ' Εὐρωπαῖοι θὰ εἶχον ἄδικον φανταζόμενοι ὅτι ἡ πρόοδος αὕτη προώριστα ἐντὸς μικροῦ χρόνου νὰ καταστῇ στάσιμος.

Αἱ βουλγαρικαὶ αὗται σχολαί, αἱ τὸσον ἔτι ἀρτίως συστηθεῖσαι, ἀπὸ τῆς σήμερον εἰσι προοδευτικαί. Ἡ τῆς Φιλιππουπόλεως ἠκοδόμησε πρὸ μικροῦ εὐρὺ λύκειον κατάλληλον, ἐγκαινισθὲν τῷ 1868· ἡ τοῦ Τατάρ-Παρζαζίκ κέκτηται ἐπίσης ὠραῖν οἰκίαν. Οἱ ἐν αὐτῇ καθηγηταὶ ἔχουσι ζωηρὸν ζῆλον ὑπὲρ τῆς διδασκαλίας· πολλοὶ τούτων γινώσκουσι τὴν Εὐρώπην, ἢ τοῦλάχιστον τὴν Βιέννην καὶ τὴν Μόσχαν. Ἐπιχειροῦσιν ἔργα προσωπικά, ἅπερ δηλοῦσι τὸν ἑαυτῶν ζῆλον. Εἷς τούτων μοι ἔδειξε πολυαριθμὸς πηγᾶς, ὠρισμένας πρὸς ἱστορίαν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπαρχίας τῆς Θράκης, ἐπιγραφὰς ἑλληνικὰς ἐπιχορηγησιν καὶ κρατοῦσι λογαριασμῶν τῶν περιηγήσεων αὐτῶν, καθὼς καὶ ἔλων τῶν δαπανῶν, ἃς ὀφείλουσι νὰ κάμωσι. Πολὺ ἀπέχει τοῦ πλούτου τούτων ἡ πτωχεία τῶν καθολικῶν ἱεραποστόλων.

(1) Οἱ κύριοι οὗτοι ἔχουσι 7,000 φράγκων ὠρισμένην

καὶ λατινικάς, ἃς συνέλεξεν ἐν τῇ Ῥοδόπῃ δὲν φθάνει μέχρι τῆς πολεμικῆς τῆς μετὰ τῶν Βουλγάρων καθηγητῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων πεπαιδευμένων, ἡ ὁποία βεβαίως δὲν εἶναι ἐξαιρετον σημεῖον. Οἱ Ἕλληνες δι' ἰσχυρίζονται ὅτι οἱ πατέρες αὐτῶν μόνοι ἠγάπησαν τὴν Θράκην ἐπὶ πολὺ πρὸ τῆς ἀφίξεως τῶν Σλαύων, οἱ δὲ Βούλγαροι ὅτι οἱ Θράκες τοῦ Ἡροδότου καὶ τοῦ Ξενοφῶντος ἦσαν Σλαῦοι καὶ ὅτι αὐτοὶ οἱ ἴδιοι δὲν ἔχουσιν ἐν ταῖς φλεψὶ τὸ σλαυϊκὸν αἷμα. Αἱ μέχρι τοῦδε προκύψασαι διασαφήσεις ὀλίγην ἔχουσιν ἐπιστημονικὴν ἀξίαν. Πρέπει ὅμως νὰ μὴ ἀποκάμωσιν· ἴσως αὗται παραγάγωσιν ἀνεκάλυψιν τινα, ἢν ἡ Εὐρώπη ἐποφελουμένη, δύναται νὰ διασαφίσῃ τὰ τόσον σκοτεινῆς καταγωγῆς ζητήματα ταῦτα. Βεβαίως δὲν πρέπει τις νὰ περιμένη ἀκόμη ἀγαθὰ ἀποτελέσματα τοιαῦτα, ὁποῖα ὀφείλομεν εἰς τοὺς καθηγητὰς τῆς Σερβίας, ὧν πολλοὶ εἰσιν ἐπιστήμονες πλείστου ἄξιου. Οὔτε ἡ «Dauna» (ὁ Δούναβις), οὔτε ἡ Ἀδριανούπολις βουλγαρικαὶ ἐφημερίδες, ἀρτίως ἐμφανισθεῖσαι, θὰ ἠδύνατο νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὴν «Glasnich» τοῦ Βελιγραδίου· ἀλλ' ἐν τούτοις ἀρχὴ ὑπάρχει εἰς ὅλα καὶ τίς θὰ ἐπίστευεν ὅτι ἀπὸ τινῶν ἐτῶν τόσαι προσπάθειαι ἤθεκαταβληθῆ; Οὐδέποτε πρέπει τις νὰ λησμονῇ ὅτι ὅλαι αἱ ἐν Τουρκίᾳ ἐθνικαὶ ἐξεγέρσεις ἄρχονται ἀπὸ τῶν σχολείων. Εἰς πολλὰς τῆς Ῥωμυλίας ἑλληνικὰς κώμας βλέπει τις εἰσέτι μέγαν χάρτην ἀτελέστατον τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, τῆς Θράκης καὶ τῆς Μακεδονίας. Οὗτος εἶναι ἔργον τοῦ φιλοπάτριδος Ῥήγα Φερραίου, τοῦ τριάκοντα ἔτη πρὸ τῆς ἀνεξαρτησίας πολέμου διαδόντος αὐτὸν εἰς ὅλα τὰ τμήματα τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Ὁ πῖναξ οὗτος εἰπολύτιμον λείψανον· πόσον δὲ συνετέλεσεν οὗτος νὰ κρατήσῃ τὴν ἐν ταῖς καρδίαις ἐφῆσιν τῆς ἀπελευθερώσεως! Ἦν ἡ δόξα τῶν προγόνων, ἢν οἱ ὑποταχθέντες εἰς ἄπιστον δεσπότην υἱοί, εἶχον οὕτως ἀνάπασαν ὥραν ὑπὸ τὰς ὄψεις. (Ἀκολουθεῖ.)

ΙΟΥΛΙΟΥ ΣΙΜΩΝΟΣ

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

(Συνεχίζεται ἴσως ἀριθμὸν 34.)

Ε' ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟΝ

Ἐπεθύμησα ἤδη νὰ ἐπισκεφθῶ τῇ ἐπαύριον τὰ σχολεῖα, διότι ὁ κ. πάρεδρος ἤρχισε νὰ εὐρίσκη ὅτι

ἡ ἐπίσκεψίς μου εἶχε βραδύνει πολὺ ὁ Ἰωάννης, ὡς εἰκός, μᾶς συνώδευσεν. «Ἐπιθυμῶ νὰ σοὶ δεῖξω τὸ σχολεῖόν σου,» τῷ λέγω, τραβῶν αὐτοῦ τὰ ὄψα. Ἄλλ' ἤρχιζε νὰ σκέπτηται ὅτι εἶχον πολλὰ νὰ μάθω παρ' αὐτοῦ περὶ πραγμάτων, τὰ ὁποῖα ἐγίνωσκε καλλίτερον ὁ κ. διδάσκαλος μᾶς περιέμενεν παρὰ τὴν θύραν τοῦ σχολείου τῶν ἀρρένων, καὶ εὐχαριστήθην πολὺ βλέπων μετὰ πόσης φιλίας ἐσφιγξεν τὰς χεῖρας ὁ φίλος μου αὐτός. «Θὰ εὐρῆτε μεταβολὰς ἀπὸ τῆς ἐπισκέψεώς σας κατὰ τὸ 1848» μὲ λέγει.

Ἀκόμη δὲν ἦσαν διακοπαί. Ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ φίλος μου ἀπὸ κοινοῦ ἐνόμισαν καλὸν νὰ ὀλιγοστεύσωσι τὰς διακοπὰς εἰς δεκαπέντε ἡμέρας, καὶ πρὸς ἀποζημίωσιν παρέτεινον τὰς διακοπὰς τοῦ Πάσχα εἰς δέκα ἡμέρας. Αἱ οἰκογένειαι ἡγάπων καλλίτερον τοῦτο, καὶ διὰ τὴν σπουδὴν θὰ ἦτο ὠφελιμώτερον, διότι διακοπὴ ἐνὸς μηνὸς ἢ εἰς ἑβδομάδων ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα συνήθως, ὅτι οἱ παῖδες θὰ ἀναγκάζονται ἐπανερχόμενοι νὰ ἐπαναλαμβάνωσι πολλὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα ἐγίνωσκον καθ' ἡν στιγμήν ἀνεχώρουν. Εὐρον τὰς τάξεις ἐξαιρέτους. Ἦτο πολὺ πολὺπειρος, καὶ ἀπὸ ἐνὸς μόνου μέρους ἠδύνατο νὰ διευθύνῃ τὴν ὄρασιν. Τὸ πάτωμα, ἦτο καλόν, μεγάλη ἡ ἔκτασις, ἡ ὄροφὴ ὑψηλή, τὰ σκεῦη τοῦ σχολείου ἀρκετά, καὶ καλοὶ χάρται ἀνηρητημένοι παρὰ τὸν τοῖχον. Παρετήρουν τότε τὸν φίλον μου, καὶ ἡ αὐτὴ ἰδέα εἶχεν εἰς ἡμᾶς ἐπέλθει. Ὅποια διαφορὰ πρὸς τὸ ἄθλιον παράπηγμα, ἐνθα τὸν εἶχον ἴδει! ὁ κ. Μελέτιος ὅστις ἦτο ὁ ἄμεσος διάδοχός του τὸ ἀνεπόλησεν εἰς τὴν μνήμην του, καθὼς ἡμεῖς. «Πιστεύω, λέγει, ὅτι δὲν θὰ ἠδυνάμην ἐκεῖ νὰ ζήσω. Ἄλλ' ἔκαμον πολὺ ταχέως μεγάλας ἐπισκευὰς. Καὶ ἔπειτα ἐπῆλθεν εὐτυχία τῆς κοινότητος. Ἀφ' οὗτο ὁ κ. Ἀνδρόνικος εἶχε φωνὴν εἰς τὸ συμβούλιον, ἐζήτησε τὴν κατασκευὴν σχολείων· ἕνεκα αὐτοῦ εἴμεθα πολὺ καλλίτερον διοργανωμένοι, παρὰ πολλὰὶ πόλεις τοῦ νομοῦ. Ἐχομεν βιβλιοθήκην· προσεπάθησα νὰ κάμω καὶ μουσεῖόν τι ἐπαρχιακόν, ἀλλ' ἔχω πρὸς τοῦτο πολὺ μετρίαν ὑποστήριξιν. Ἐν συνόψει, τὸ πᾶν θὰ ἔβαινε καλῶς, ἂν εἶχον καὶ δεύτερον ἔτι διδάσκαλον.—Ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν σας—σας παρέχει τὸ δικαίωμα νὰ ἔχετε ἕνα, τῷ εἶπον, ῥίπτων βλέμμα ἐπὶ τὴν τάξιν.—Ἀναμφιβόλως, ἀλλ' ἀφήκα νὰ πράξῃ τοῦτο πρὸ ἐμοῦ ἡ σύζυγός μου. Εἶχε δὲ αὕτη πρὸς τοῦτο ὅλα τὰ δυνατὰ δίκαια, διότι τὸ σχολεῖόν της εἶνε ἀνώτερον τοῦ ἰδικοῦ μου.—Ἄς εἴπω—

μεν μόνον ὅτι εἶνε ἴσον, καὶ τοῦτο θὰ ἦνε ἀρκετὰ καλὸν ἐγκώμιον, ἀπεκρίθη ὁ Ἀνδρόνικος: Βλέπεις, ἀκριβέ μου φίλε, πῶς ἔσχομεν τὴν εὐτυχίαν νὰ διατηρήσωμεν τὸν κ. Μελέτιον; θὰ μᾶς ἐγκατέλιπε πρὸ πολλοῦ, ἂν μὴ εἶχε συζευχθῆ τὴν ἐξείρετον διδάσκαλόν μας.» ἀρκετὰ ἀνεπιτηδεῖως μετῆλθον τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἐπιθεωρητοῦ. Ἴνα ἐξασκήσῃ τις καλὰ τὸ ἔργον τοῦτο, χρειάζεται ἕξις, τὴν ὁποίαν δὲν θὰ ἀπέκτων, διότι τοῦτο εἶνε ἰδιαιτέρον δῶρον. Ποτὲ δὲν συμβαίνει νὰ μάθω τί ἀξίζει ἐν σχολείον, παρὰ ὅταν ἔχω τὸν Εὐγένιον πλησίον μου. Εἶδον οὐχ ἤττον ὅτι ἡ γραφὴ δὲν ἦτο πολὺ καλὴ ἐν τῷ σχολείῳ τῶν ἀρρένων; ἦτο μόνον εὐανάγνωστος καὶ εἰς τοῦτο ἤρκετο; ἡ ὀρθογραφία τὸναντίον ἦτο ὑποφερτὴ. Ἄμειπτος ἦτο εἰς τοὺς τρεῖς ἢ τέσσαρας πρώτους; ἡ ἀριθμητικὴ εἶχε καλῶς; σχεδὸν ὅλοι οἱ παῖδες ἀσφαλῶς καὶ ταχέως ἐξετέλουν πολυπλασιασμὸν καὶ διαίρεσιν. Ἐκ τῆς γεωγραφίας ἤμην εὐχαριστημένος; ἐδιδάσκοντο οἱ παῖδες τὰ κυριώτερα προϊόντα ἐκάστης χώρας, τὰς μεγάλας ὁδοὺς τοῦ ἐμπορίου, χωρὶς νὰ ἐπιβαρύνεται ἡ μνήμη των ἐκ μικρῶν ἀγνώστων ποταμῶν καὶ ἀσήμεων πόλεων. Τὸ αὐτὸ πρακτικὸν πνεῦμα εὔρον καὶ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς ἱστορίας. Ὁ Ἰωάννης ἀπέδιδε πλείστην σημασίαν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως; κώλυμα ἕτερον ἦτο εἰς τὸν κανονισμόν. Οἱ κύριοι οὗτοι μὲ λέγουσιν ὅτι εἰς ἐποχὰς ὠρισμένης τοῦ ἔτους, ὅτε ἡ γεωργία εἶχεν ἀνάγκην τῶν παιδῶν, τὸ μάθημα ἐρίγνετο ἅπαξ μόνον τῆς ἡμέρας. Μὲ ἐβεβαίωσεν δὲ ὅτι οἱ παῖδες ἠὲ χαριστοῦντο πολὺ ἐκ τῆς διατάξεως ταύτης, διότι ἡ ἐργασία τῶν ἀγρῶν οὕτως μεμετρημένη καὶ μετρία, τοὺς ἐνίσχυε καὶ τοὺς διεσκεδάζε, καὶ ὅτι αἱ σπουδαίων δὲν ἔπασχον ἐκ τούτου ζημίαν. Τοῦτο δεικνύει κατὰ τὴν γνώμην μου ὅτι πάντες οἱ σχολικοὶ κανονισμοὶ ὀρίζουσι πολὺν χρόνον εἰς τὴν καθ' αὐτὸ σπουδῆν, καὶ ὀλίγον εἰς τὴν γυμναστικὴν, εἰς τὴν διὰ χειρὸς ἐργασίαν καὶ εἰς τὸ παιγνίδιον.

Εὐρέθην ὡς πρὸς τοῦτο ἐν πλήρει συμφωνίᾳ ἰδεῶν μετὰ τῶν δύο φίλων μου; ὁ κ. Μελέτιος ἦτο γυμναστικὸς συνετώτατος καὶ ἐπιδεξιώτατος. Εἶδον τὰς ἀσκήσεις τῶν δύο σχολείων, διότι τὴν γυμναστικὴν ἐδίδασκεν ἐπίσης τὰς νεάνιδας. Αἱ στρατιωτικαὶ ἀσκήσεις δὲν παρελείποντο, πρὸς μεγάλην χαρὰν τῶν νέων. Τοῖς ἐδίδον σάλπιγγάς τινας, δι' ὧν ἕκαμμον θόρυβον ἰκανὸν νὰ ἐξεγείρῃ τοὺς νεκρούς. Ὁ φίλος μου μὲ ἐβεβαίωσεν ὅτι οἱ μᾶλλον προκχωρημένοι τὴν ἡλικίαν ἠσκούοντο μετ' ἐπιτυχίας εἰς

τὴν σφαιρῶν, ὡς εἶδον τοῦτο τὴν ἐσπέραν τῆς Κυριακῆς. Ἐνεκα δὲ τοῦ κινδυνώδους καὶ δαπανηροῦ δὲν ἐτόλμα νὰ προβῆ καὶ μέχρι τοῦ ὄπλου.

«Θὰ ἰδῆς τῷ λέγω, καὶ πάντες μετὰ σοῦ. Οὐδεὶς γίγνεται ἀληθῆς σκοπευτὴς ἂν μὴ ἀπὸ παιδῶν ἀσκηθῆ. Παρατήρησον τὰ στρατιωτικὰ σχολεῖα τῆς Ἑλβετίας. Ἄν τὸ Πανεπιστήμιον δὲν εἰσέλθῃ εἰς τὰ τὴν τὴν ὁδόν, νὰ πολυπλασιάζωμεν τὰς ἐταιρίας τῆς σκοποβολῆς; διὰ νὰ ἀναπληρώσωμεν τὴν ἀμνησίαν των. Τὰ γυμνάσια τοῦ σώματος εἶνε ἐπίσης ὠφέλιμα, ὅσον καὶ τὰ τοῦ πνεύματος, καὶ συντελοῦσιν ἐπίσης εἰς τὸ νὰ στερεώσωσι τὴν βούλησιν. Τὰ παιδία ἀγαπῶσι ταῦτα ὡς καὶ οἱ νέοι ἴσως περισσότερο. Εὐδοκιμοῦσι δὲ εἰς τούτους ἐπίσης καὶ ὁ χρόνος, τὸν ὁποῖον μεταχειρίζονται πρὸς τοῦτο δὲν εἶνε μάταιος, ἐπειδὴ θὰ τὸν διήρχοντο διασκεδάζοντες κατ' ἄλλον τρόπον.» (Ἐπειτα συνέχισεν.)

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΥΠΟ ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗΝ ΕΠΟΨΙΝ

(Συνέχεια ἔδε προηγούμενον ἀριθμῶν.)

Οἱ Γάλλοι, φύσει, ἦσαν ὀλίγον μουσικοί, ἀλλ' ἔνεκεν τοῦ πνεύματος καὶ τῆς φιλοκαλίας αὐτῶν καὶ ἔνεκεν τῆς ἐξαιρέτου αὐτῶν ιδιότητος τῆς ἀφομιώσεως καὶ τῆς συμπαθείας, ἰδοὺ ὅτι καθίστανται τοιοῦτοι. Τὸ γαλλικὸν πνεῦμα, γενικῶς εἶναι πνεῦμα πεζότητος καὶ ἀκριβείας μᾶλλον ἢ ποιήσεως καὶ μουσικῆς. Ἐν τούτοις δέον νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι οὐδαμοῦ πρὸς τὸ παρὸν τοῦλάχιστον ἡ μουσικὴ ζῆ τὸσφ ὡς ἐν Γαλλίᾳ. Οὐ μόνον δὲ οἱ Γάλλοι ὡς φιλοδοῖ (dilettanti), ἀλλὰ καὶ ὡς συνθέται παρίστανται ἐν τέλει. «Οἱ Γάλλοι ἔρχονται βραδέως εἰς πᾶν, ἔλεγεν ὁ πλέον Γάλλος τῶν Γάλλων, ἀλλ' ἔρχονται ἐπὶ τέλους ὡς δεῖ.» Οἱ Méhul, Hérold, Boïeldieu, Auber, Halévy, Félicien David, Gounod, Berlioz, Reber, Ambroise Thomas, Ernest Reyer, Victor Massé, Maillard καὶ ἄλλοι; ἰδοὺ μάρτυρες ἐπιβεβαιούντες ὅτι ἔχομεν τέλος μουσικὴν ἐθνικὴν.

Ἀλλὰ καὶ καθ' ὅν καιρὸν οἱ Γάλλοι δὲν ἦσαν εἰσέτι μουσικοί, συνέβη ἐνίοτε ὥστε ἕκαμμον τοὺς μεγάλους μουσικοὺς τῶν ἄλλων χωρῶν νὰ παραγάγῃ τὰ ἀριστουργήματά των. Ἐν τῷ Γουλιέλμῳ Τέλλῳ, ἐν τῇ εὐλήπτῳ καὶ γονίμῳ χάριτι τοῦ Ἰταλικοῦ πνεύματος, ἐν τῷ ῥυθμῷ τούτῳ τῷ τὸσφ ὄξει

καὶ παθητικῷ, ἐν τῇ πλουσίᾳ κρουματοποιίᾳ (instrumentation) καὶ ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς ἀρμονίας ἀνταξίαις τῆς Γερμανίας ὁ Rossini ἔγνω νὰ προσθέσῃ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ δράματος ἢ περὶ τὸ Γαλλικὸν πνεῦμα ἐπιθυμεῖ.

Προκειμένου περὶ τούτου εἶναι ἐπιτετραμμένον νὰ ἐρωτήσῃ τις; ἐὰν ὁ Μοζάρτ ὅστις συνέθηκεν δι' ἄλλους λαοὺς τὰ ἀριστουργήματά του, ἅτινα καλοῦνται *Γάμοι τοῦ Φιγαρώ* καὶ *Δὸν-Ζουάν*, ἐὰν λέγομεν ὁ Μοζάρτ, δὲν ἤθελε δημιουργήσῃ, ἐὰν συνέθετε ἅπαξ ἢ δι; διὰ τὸν Γαλλικὸν λαόν, ἔργον τι δὲν λέγω ἐντελέστερον, ἀλλ' ἄλλως ἐντελέως, καὶ ὠραιότερος διαφόρου. Διότι τὸ γαλλικὸν πνεῦμα ζητοῦν εἰς τὰ ξένα πνεύματα ἰδιότητος ἀναλόγου τῶν ἰδικῶν του, αἵτινες εἰσιν ἡ ἀκριβεία καὶ ἡ πρᾶξις προκαλεῖ ἴσως αὐτὰ ὅπως παραγάγῃ ἔργα τελειότερα ἢ ὅσον αὐτὰ ἤθελον παραγάγῃ ἀφ' ἑαυτῶν, καὶ μεταδίδει αὐτοῖς τὰς ἰδίας αὐτοῦ ἰδιότητας, αἵτινες ἐνοόμεναι μετὰ τῶν ἰδίων αὐτοῖς ἰδιοτήτων, ἐθνικῶν, ἐνστικτῶν, καὶ φυσιολογικῶν, παράγουσι νέα ἀποτελέσματα. Ὡς δὲ ἐν τῇ ζωγραφικῇ παράγεται συνδυασμὸς τις τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς ἰδιοσυγκρασίας τοῦ ζωγράφου μετὰ τῆς φυσιογνωμίας τοῦ προσώπου, οὕτως ἐπιχειρεῖ νὰ γράψῃ τὴν εἰκόνα, ὁμοίως ἢ μούσα τοῦ μουσικοδιδασκάλου συζεύγνυται, οὕτως εἰπεῖν, μετὰ τοῦ πνεύματος τῶν ἀνθρώπων πρὸς οὓς ἀποτείνεται.

Ἡ Ἀγγλοσαξωνικὴ φυλὴ οὐσιωδῶς βιομηχανικὴ κέκτηται παντὸς εἶδους μεγάλης ἰδιότητος, ἀλλὰ προκειμένου περὶ μουσικῆς δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι κέκτηται ἀπλῶς καλὰς μόνον τάσεις. Οἱ Ἀγγλοὶ πρὸ παντὸς αἰ Ἀγγλίδες ἐν τῇ μουσικῇ, ὡς καὶ ἐν τῇ ἠθικῇ, ἄδουσι φύσει παρὰ τόνον. Δὲν ταλμῶ νὰ προσθέσω ὅτι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὁμιλοῦσι κακῶς; διότι ἠδύναντο νὰ ἀπαντήσωσιν ἡμῖν ὅτι ἡμεῖς ὁμιλοῦμεν κακῶς, καὶ ὅτι ἕκαστος λαὸς ἔχει τὴν δημόδη αὐτοῦ γλῶσσαν καὶ μουσικὴν, καὶ ὅτι οὕτως ἀπαιτεῖ ἡ φυσιολογία, ἡ θεὰ μου. Ἐστῶ; ὑπάρχουσι ὄντως ἐπίσης καὶ ἐν Γαλλίᾳ πολλοὶ οἵτινες ὁμιλοῦσιν ἐσφαλμένως. Βλάπτουσι τὰ καλλίτερα πράγματα ἔνεκεν τοῦ τόνου δι' οὗ προφέρουσι; καὶ τοῦτο προέρχεται πολλάκις ἐκ τῆς προσποιήσεως καὶ ἐνίοτε ἐκ τῆς ὑποκρισίας. Ἀμφότερα βλάπτουσι τὸ πᾶν, τὴν τε φωνὴν καὶ τὸ βλέμμα, τὰς χειρονομίας καὶ ὅλον τὸν ἄνθρωπον. Ἐντεῦθεν διὰ τοὺς κατὰ φύσιν ἀνθρώπους προέρχονται διηνεκεῖς μικραὶ βίασται, καὶ, ἂν θέλητε, μεγάλα εὐκαιρία ὅπως ἐξασκήσῃ τὴν ὑπομονὴν των.

Ἡδύναμεθα ἴσως, ἐὰν εἶχομεν τὸν καιρὸν, νὰ ἐξετάσωμεν μέχρι τίνος βαθμοῦ ἡ προτεσταντικὴ θρησκεία ἤτις ἄλλως παρήγαγε τόσα ἐξαιρέτα πράγματα, παραδέχεται τὴν ἀλήθειαν εἰς τὰς τέχνας; θέλομεν θίξῃ τὸ ζήτημα τοῦτο ἐν παρόδῳ, ὅταν θὰ πραγματευθῶμεν περὶ τῆς ἀμοιβαίας ἐπιδράσεως τῶν θρησκευτῶν ἐπὶ τῶν τεχνῶν καὶ τῶν τεχνῶν ἐπὶ τῶν θρησκευτῶν. Ὅπως ποτ' ἂν ἦ, εἶπατέ μοι, παρακαλῶ, τίνες οἱ μεγάλοι μουσικοὶ τῆς Ἀγγλίας...

Διὰ τὴν Ἀμερικὴν, ἔτι χειρόν. Ἀναγνώτατε τὸν Alfred Assollant καὶ τὸν Oscar Commettant. Θὰ ἴδῃτε ὅποια εἶναι ἡ μουσικὴ τέχνη εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας.

Φίλος; μού τις μουσικὸς καὶ καλλιτέχνης διακεκριμένος, ὅστις διαμένει ἐν Νέα Ὑόρκῃ πρὸ δεκαπενταετίας, μοι ἔγραφε τελευταῖον τάδε:

«Σκέφθητι ὅποια εἶναι ἡ τέχνη παρὰ λαῶν, ὅν χριεντιμὸς τις συγκινεῖ ὡς συγκινεῖ αὐτὸν καὶ χειρονομία τις γελωτοποιοῦ, παρὰ λαῶν ἔνθα εὐρίσκονται γυναῖκες ἀνεχόμεναι νὰ φέρωσι τὸ ἔνδυμα τῶν γυναικῶν Κουακέρων [quakeresses] ἐν τέλει παρὰ λαῶν, οὕτως; τὸ ἰδανικὸν ἐν τῇ μουσικῇ βᾶσιν ἔχει κωμικὸν τινὰ σκοπὸν (air) παραδεδεγμένον ὡς σοβαρὸν. Τὸ περιώνυμον αὐτῶν Yankee doodle εἶναι αἰσχρὸν κατὰ τοὺς κανόνας τῆς μουσικῆς. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι ὁ Ἀγγλος συθέτης ἠθέλησε νὰ παρωδήσῃ, καὶ ἐπέτυχε. Οἱ δὲ Yankees ἐπεδείξαντο πνεῦμα παραδεχθέντες νὰ παιανίσωσιν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης τὴν παρωδίαν ταύτην τῶν Ἀγγλῶν, κατ' αὐτῶν ἐκείνων οἵτινες εἶχον συνθέσει αὐτήν. Ἀλλὰ τὸ ἀπειρόκαλον τοῦτο ἄσμα διὰ τοῦ ὁποῖου βυυκαλίζουσι τὰ ἀμερικανικὰ εἰδῶλα (marmots) οὐκ ὀλίγον συμβάλλεται πρὸς βλάβην τοῦ μουσικοῦ αἰσθήματος λαοῦ, ὅστις δὲν ἦτον ἴσως ἀνεπιτηδεῖος πρὸς καλλιτέραν ἀγωγήν.

Ἡδύνατό τις νὰ γράψῃ δλόκληρα κεφάλαια περὶ τῆς *Αἰσθητικῆς* τῶν Yankees. Αἱ ἀγοραὶ καὶ πωλήσεις τῶν εἰκόνων, τουτέστι τῶν περιβλημάτων (cadres) ἤθελεν εἶσθαι πηγὴ ἀνεξάντλητος; πρὸς τοῦτο. Τὰ ζωγραφήματα ἅτινα χρησιμεύουσιν ὡς προσχήματα διὰ τὰ περιβλήματα ταῦτα, εἰσὶν ὅτε μὲν πινάκια σπανικίων, ἐπιγεγραμμένα, τοπογραφία ὅτε δὲ φανταστικὰ σφουγγάτα (omelettes); ὑπὸ τὸ ὄνομα ζωγραφία θαλασσιῶν ἀντικειμένων, λυκόφως, ἢ Ἀμερικανικῶν φθινόπωρον ἐπὶ τῶν ὄχθων τῶν Hudson, Magagadawek, Androscoggin, Kooskooskie, Atchafalaya, Appalachicola, ἢ τοῦ Mattawamkeag... Οὐφ!

Αί κατ' ἔτος ἐκθέσεις τῆς ζωγραφικῆς ἐν Νέῃ Ἰόρκῃ βάλουσι πρὸς τὴν πρόδον, ἀλλ' ὀπισθοδρομικῶς. Ἐξικίρῃσι ὀλιγίστων ἀρκιτὰ καλῶν τοπογραφῶν καὶ ζωγράφων τινῶν εἰκονογράφων, οἱ ἐπιλοιποὶ ὑπολείπονται τοῦ μετρίου, καὶ ἠδύναντο νὰ παραγάγωσιν εἰμὴ τὸ ἐντελές, τοῦλάχιστον πολὺ καλλιτέρα ἔργα.

Προκειμένου δὲ περὶ κριτικῆς μουσικῆς εἰσὶν ὅλων ἀνίκανοι, καὶ οὐδὲν τὸ ἐκπλήσσον· διότι ἡ μουσικὴ εἶναι ἡ ὑστάτη ἤκουσα τῶν ὁραίων τεχνῶν, καὶ εὐρίσκεται εἰσέτι ἐν τῇ ἡρωϊκῇ ἐποχῇ. Τὰ περὶ ποιήσεως συγγράμματα ἐγράφησαν μετὰ τὸν Ὀμηρον, καὶ ἴσως ἔκρινον κάλλιον περὶ ζωγραφικῆς οὐχὶ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ῥαφαήλ. Φαντάζεσαι τί εἶναι ἡ κρητικὴ μουσικὴ ἐν Νέῃ Ἰόρκῃ. Οὐχὶ κατωτέρα πάτης ἄλλης ὅταν πρόκηται περὶ ἐκτελέσεως, εἶναι μηδαμινὴ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν σύνθεσιν, εἰς τὴν ἰδ. ἀν.

Ἀρκούσιν αἱ ἐνδείξεις αὗται ὅπως δεῖξωμεν ὅτι καὶ ἐν τῇ μουσικῇ, ὡς καὶ ἐν τῇ φιλολογίᾳ, αἱ φυλαὶ καὶ τὰ ἔθνη κέκτηνται ἐκάστη τὸν ἴδιον αὐτῆς χαρακτῆρα.

Ἄλλως τε ἡ μουσικὴ εἶναι, ἐξ ὅλων τῶν τεχνῶν ἡ μᾶλλον ὑποκειμένη πρὸς ἀνάπτυξιν, μεταμόρφωσιν, καὶ ἀνανέωσιν, εἴτε ἕνεκεν τῆς ποικιλίας τῶν διαθέσεων καὶ τῶν ἰδιοτροπιῶν τῶν καθ' ἕκαστον παθῶν, εἴτε ἕνεκεν τῶν συνεχῶν ἀλλοιώσεων τῶν ῥοπῶν τῶν ἀνθρώπων, ἢ, ὅπως μεταχειρισθῶμεν ἐκφρασιν ὑψηλοτέραν, τῶν ἠθικῶν εὐχῶν ἐκάστης γενεᾶς.

Διότι ἐν τῷ ἔργῳ, ἀνδρὸς μεγαλοφυοῦς—εἴτε μουσικῶ εἴτε φιλολογικῶ, εἴτε οἰαζήποτε τέχνης—ἐκτὸς τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ, ἐκτὸς τῆς ἰδιοσυγκρασίας φυσικῆς καὶ κληρονομικῆς· ἣτις ἀποτελεῖ τὴν προσωπικότητα αὐτοῦ, καὶ ἐκτὸς τῶν γνώσεων καὶ τῆς πείρας τῶν συσσωρευθεισῶν ἐξ ὅλης τῆς προέρας αὐτοῦ ζωῆς; μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν δημιουργεῖ τὸ νέον τοῦτο ἔργον, ἐν ᾧ συναισθάνεται τὸν ἠθικὸν σπινθῆρα ἐνυπάρχει, μὴ λησμονῶμεν τοῦτο, ἅπαν τὸ σύνολον τῶν ἰδεῶν, αἰσθημάτων, καὶ ἐνστικτῶν τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ, ἐν ᾗ πρὸς τούτοις, συμπυκνῶνται ἅπασαι αἱ προγενέστεραι ἀδιαλήπτως· ἐνυπάρχει ἡ ὑπέρμετρος ἐπίδρασις συγχρόνως τῆς τε προγενεστέρως ἠθικῆς πείρας συμπάσης, καὶ συμπάσης τῆς νῦν αἰσθητικότητος τοῦ ἔθνους· του, καὶ ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος καταλήγουσα εἰς ἀτομικὴν κρίσιν· ταῦτα πάντα ὁμοῦ ἀποτελοῦσιν, οὕτως εἰπεῖν, ἀπεραντον μαγνητικὸν ῥεῦμα, ὅπερ παρασύρει τὸν μεγαλοφυῆ τοῦτον ἄνθρωπον, προσθέτον εἰς τὰς προσω-

πικὰς αὐτοῦ δυνάμεις, καὶ πάσας τὰς λοιπὰς ταύτας πολλαπλασιαζομένας τὰς μὲν παρὰ τῶν δὲ ἐπ' ἄπειρον.

Αἱ μάζαι αἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν ἀνθρωπότητα, δὲν ἄγονται ὑπὸ τοῦ λόγου· βυθίζουσι κινούμεναι ὑπὸ βυθῶν ἐνστικτῶν ὑπὸ παλλιρροίας καὶ ἀμπώτιδος ὡς ἡ θάλασσα. Ὁ δὲ καλλιτέχνης εἴτε γνωρίζει τοῦτο εἴτε μὴ, καὶ ἐκὼν ἄκων, ἔχει ἐπ' αὐτοῦ ἐναλλάξ καὶ ὑπ' αὐτὸν, τὸν ὠκεανὸν τοῦτον, ὅστις ἐκ περιτροπῆς καταπιέζει καὶ ἐνθουσιάζει αὐτόν.

Ἄλλὰ μετὰ τῶν συντελούντων οὕτως πρὸς ἀνάπτυξιν ἢ κατάπτωσιν τῆς διανοίας τοῦ καλλιτέχνου, ἀναγνωρίζωμεν ὅτι τὸ εἶδος τῆς ἰκανότητος ἢ τῆς μεγαλοφυίας αὐτοῦ ἐξήρτηται πρωτίστως ἐκ τῆς ἐπικρατήσεως αἰτίων τινῶν φυσιολογικῶν, μοιραίων, κληρονομικῶν, προγενεστέρων πάσης ἐλευθέρως βουλήσεως, τῆς γεννήσεως μάλιστα αὐτῆς καὶ τῆς ζωῆς, ὡς καὶ ἐξ ἠθικῶν τινῶν συνηθειῶν, αἵτινες παράγονται ἐκ τῶν ὀργανικῶν τούτων αἰτίων—συνηθειῶν ὀρμευφύτων, ἀδιατρεπτῶν, ἀποκλειστικῶν, σχεδὸν ἀκαταμαχῆτων.

Ἐὰν ἀληθεύῃ ὅτι ἡ αἰσθητικὴ ἐντύπωσις ἔργου ἐξαρτᾶται ὀλιγώτερον ἐκ τῆς κατ' ἰδίαν ἀξίας ἐκάστης τῶν ἰδιοτήτων τοῦ τεχνίτου, ἢ ἐκ τῆς ἐνόητος καὶ ἀρμονίας αὐτῶν, μὴ ἡ ἐνόητος καὶ ἀρμονία αὕτη δὲν προέρχονται πρὸ παντὸς ἐκ τῆς διαθέσεως καὶ τῆς φυσιολογικῆς τοῦ σώματος αὐτοῦ κατασκευῆς;

Ἄλλὰ μὴ καὶ αὗται ἐπίσης δὲν προέρχονται ἐκ τῆς κληρονομικότητος φυσικῆς τε καὶ ἠθικῆς, καὶ τῶν ἐπιδράσεων τῆς φυλῆς, τοῦ ἐδάφους, τοῦ κλίματος καὶ τοῦ αἰῶνος;

Εὐκόλον ἦθελεν εἶσθαι ἐξ ὅσων γνωρίζομεν περὶ τῆς ζωῆς ἐκάστου συνθέτου, νὰ ἐξετάσωμεν τὴν ψυχο-φυσιολογίαν τῆς μουσικῆς· ἀλλ' αἱ λεπτομέρειαι θὰ ἦσαν μακραι· διὸ ἐμπιστεύομαι εἰς τὰς ἀναμνήσεις ἡμῶν. Θέλω μόνον ἀναφέρει δεῖγματά τινα, ἢ δὲ μνήμη ἡμῶν θὰ συμπληρώσῃ τὰ λοιπά. Ἀναλύτητε τὸν χαρακτῆρα καὶ τὸν ὀργανισμὸν ἐκάστου μουσικοδιδασκάλου, τὰ πάθη καὶ τὴν ἰδιοκρασίαν αὐτοῦ, τὴν κατάστασιν τῆς υγιείας καὶ τὴν διαίταν αὐτοῦ, καὶ ἀκούσατε κατόπιν τὸ ἔργον αὐτοῦ—ἢ καὶ τανάπλιν—καὶ θὰ εὕρητε ἀναγκαίαν ὁμοιότητα τοῦ ἔργου πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Ἡ διάνοια ἀνακλάται ἐν ἐκάστη περιόδῳ, ὅτε μὲν σοβαρὰ καὶ μελαγχολικὴ, ὅτε δὲ γελῶσα καὶ χαρίεσσα, καὶ ἄλλοτε ἡρωϊκὴ καὶ θεία. Αἱ μεταβολαὶ τῆς ἰδιοκρασίας καὶ τῆς φυσιολογικῆς ἢ ἠθικῆς διαθέσεως, τὸ πᾶν ἀπεικονίζεται ὡς ἐν κατόπτρῳ, ὅπερ ἤθελε διατη-

ρῆσει τὰ εἶδωλα τῶν ἀντικειμένων. Ἴδου πόθεν προήλθεν τὸ λεγόμενον ὅτι ἡ μουσικὴ εἶναι ἡ φωτογραφία τῶν παθῶν. Ἀνευρίσκει τις ἐν αὐτῇ τὴν ἰδιοκρασίαν, τὸν χαρακτῆρα, τὰς συνηθείας τοῦ καλλιτέχνου.

Ἐν τῷ Haydn, ὁποῖα ἀφελῆς καὶ θελκτικὴ χάρις, παθητικὴ καὶ ἡρεμὸς! Ὅποιον διαπεραστὸν θέλητρον! Ὅποια ἐντιμότης, ὁποῖα εὐλιχρίνεια, ὁποῖα φιλάνθρωπία! Καὶ πρὸ παντὸς ὁποῖα ἀπλότης γλυκεῖα καὶ ἀφελῆς! Ὅποια ἀφέλεια! ὁ Haydn παραμενεῖ ἐσαεὶ τὸ τέκνον τοῦ χοροῦ, ἐγγεγραμμένον ἐντὸς τοῦ εὐρυχώρου τούτου κράτους, ὅπερ οὐδέποτε ἐσκέφθη νὰ παρατηρήτῃ καὶ ἐξετάσῃ ὡς ὄν ἐλεύθερον. Ἡ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἀπλότης ἐμπόδισεν αὐτὸν νὰ ἐξετάσῃ ἑαυτόν, καὶ νὰ ὑποφέρῃ ἐκ τῆς κοινωνίας ἐν ᾗ ἔζη... ψυχὴ ἀθῶα, ἡ ἔμπνευσις ὑπῆρξε δι' αὐτὴν ἡ μεγαλειτέρα εὐτυχία, ἡ μεγαλειτέρα ἀνταμοιβή, ἢ ὁ Θεὸς ἐπεδαφίλευσεν αὐτῇ· οὐδέποτε ἐκάθητο εἰς τὸ κλειδοκύμβαλόν του ὅπως παίξῃ χωρὶς νὰ προσευχηθῇ. Τὸ πᾶν, δι' αὐτὸν παρέρχεται μακρὰν τοῦ κόσμου ἐν ἀξιοθαυμάστῳ εὐδίᾳ.¹⁾

Ὁ Haydn εἶναι, ὡς μοι φαίνεται, εἶδος μουσικοῦ Pérugin, ἄλλ' ἀνωτέρου κατὰ τοσοῦτον ὅσον ἀνωτέρα ἡ μουσικὴ τῆς ζωγραφικῆς. Ὁ Pérugin εἶναι πρὸς τὸν Ῥαφαήλον, ὅτι ὁ Haydn πρὸς τὸν Mozart.

«Ἡ Γερμανικὴ μουσικὴ, ἔλεγεν ὁ Οὐμβολδ εἶναι θυγάτηρ τῶν ἀσμάτων τοῦ λαοῦ.»

Τοῦτο ἀληθεύει ἰδίᾳ διὰ τὴν ἀνατολικὴν Γερμανίαν. Καὶ παράδειγμα τούτου πρόκειται ὁ Haydn καὶ ὁ Mozart· γεννηθέντες ἀμφότεροι ἐν τῇ μεθόριῳ γραμμῇ τῆς Οὐγγαρίας καὶ Βοεμίας, ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ τῷ γέμοντι ἀπειρῶν παραδόσεων, ἐνεπνεύθησαν ὑπ' αὐτῶν.

Ὁ Mozart θαυμαστὸς ἐπὶ πρωιότητι, ἀπὸ ἡλικίας 4 ἢ 6 ἐτῶν συνέθετεν ἤδη, καὶ ἔμελλε νὰ ἀποθάνῃ εἰς ἡλικίαν τριάκοντα πέντε ἐτῶν! Ὅποια ἔργα ἐν τῇ βραχείᾳ ταύτῃ ζωῇ! Περὶ τὰ εἴκοσι ὀκτώ πρὸς τὰ τριάκοντα ἔτη ἤρξατο νὰ αἰσθάνηται τὰ πρῶτα συμπτώματα στηθικῆς νόσου ἐπιπεπλεγμένης μετὰ νευρικῆς παθήσεως ἣτις ἔρριπτεν αὐτὸν συχνάκις εἰς βαθεῖαν μελαγχολίαν. Ἡ ἐργασία, ἡ μόνη αὐτοῦ κατὰ τῆς θλίψεως παρηγορία, ἐπικύζανε τὸ νόσημα. Προσθέτουσιν ὅτι ἡγάπη πολὺ τὰς γυναῖκας—ὡς ὁ Pergolèse (ὅστις ἀπεβίωσεν

ἐπίσης ἐκ στηθικῆς νόσου τριάκοντα δύο ἐτῶν) ὡς ὁ Ῥαφαήλ, ὡς ὁ Weber, ὡς ὁ Beethoven, ὡς ὁ Bellini. Ὁργανισμοὶ νευρικοὶ, πάντες οἱ μεγάλοι οὔτοι καλλιτέχναι, ἐκτὸς τοῦ Beethoven, θνήσκουσι πρόωρος, ἀλλὰ πλούσιοι εἰς ἔργα.

Ὁ Mozart καὶ ὁ Beethoven εἰσὶ μουσικοὶ ἐκ γενετῆς, υἱοὶ μουσικῶν. Τὰ σπέρματα τῆς μουσικῆς μεγαλοφυίας ἐμπεριέχονται ἐν τῷ αἵματι, ἐν τοῖς νεύροις αὐτῶν μετὰ τοῦ πυρὸς ἐκείνου, δι' οὗ λάμπουσι καὶ ναίουσι.

Ἐκτὸς τοῦ πρώτου τούτου ὀργανισμοῦ, ὁποῖος δεινὸς βίος ὁ τοῦ Mozart. Ἐκ παιδῶν, ταξιδεύει μετὰ τοῦ πατρὸς του, διατρέχει πάσας τὰς χώρας, τὴν Γερμανίαν, τὴν Γαλλίαν, τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Φλάνδριαν, τὴν Ὀλλανδίαν, τὴν Ἑλβετίαν, τὴν Ἰταλίαν· προκαλεῖ πανταχοῦ τὴν ἐκπλήξιν καὶ τὸν θαυμασμὸν διὰ τῶν ἔργων καὶ τῆς ἐκτελέσεως αὐτῶν. Τὸ κοινὸν τοῦ Μιλάνου μετεωρισθὲν ἐξ ἐνθουσιασμοῦ κατὰ τὴν παράστασιν τοῦ Μιθριδάτου αὐτοῦ, ἀναφωνεῖ. Ζήτω ὁ μικρὸς διδάσκαλος.

Ἐπανεστῶν ἐν Γερμανίᾳ πλανᾶται ἐπὶ πολλὰ ἔτη χωρὶς καὶ νὰ τύχῃ θέσεως διδασκάλου τῆς ἐκκλησίας. Ἡ ζωὴ αὐτοῦ διέρχεται ἐν ἀγωνιώδει πάλῃ ἐργασίας κατὰ τῆς πτωχείας. Ἐπισωρεύει δὲ ἀριστουργήματα ἐπὶ ἀριστουργημάτων ὅπως κερδίσῃ τὸν ἐπιούσιον. Ἐντεῦθεν οἱ τόσοι παθητικοὶ τόνοι καὶ ὁ θησαυρὸς οὗτος τῶν ἀνθρωπίνων συγκινήσεων. Ὅ,τι δ' ἐκπλήσσει περισσότερον, εἶναι, ὅτι εὐρίσκει τις ἐν αὐτοῖς ἐπίσης τὴν χαρὰν. Ἀλλὰ τοιαύτη ἡ δύναμις τῆς μουσικῆς· ἀποσπᾷ τὰς ψυχὰς ἐκ τοῦ ἄδου, ὡς τὴν Εὐρυδίκην οἱ ἦχοι τῆς λύρας τοῦ Ὀρφῆος· ἀνακαλεῖ αὐτὰς ἐκ τοῦ βάθους τῆς ἀβύσσου, καὶ ἀναβιβάζει ταύτας ἐκ τῆς βαθυτάτης λύπης μέχρι οὐρανῶν... Ἐπανέρχεται εἰς Παρισίους· ἐκεῖ ἀνευπόρων, βλέπει θνήσκουσαν τὴν μητέρα του ἐν τῇ ἐσχάτῃ πενίᾳ. Ἐκ τῶν δοκιμασιῶν τούτων, ἡ καρδιά αὐτοῦ συνετρίβη, ἀλλ' ἀνεπτύχθη...

Αἱ δυστυχίαι αὗται, ἡ ἐκ τοῦ λαοῦ καὶ καλλιτέχνου καταγωγὴ αὐτοῦ, ὁ ἐξαιρετικὸς αὐτοῦ ὀργανισμὸς, ἡ ἀνατροπὴ αὐτοῦ ἀναπεπταμένη εἰς πάσας τὰς ἐπιπτώσεις τῆς ἀτυχίας καὶ τῆς ἐπιτυχίας, ἐξηγοῦσιν ἡμῖν τὰ λαμπρὰ προϊόντα τοῦ τόσῳ συμπαθητικοῦ αὐτοῦ πνεύματος. Πρόθυμος καὶ διάπυρος διὰ τὴν ἐργασίαν πολλαπλασιάζεται πανταχόθεν. Ἡ πικρία τῶν ἀναβολῶν καὶ τῶν ταπεινώσεων, ἀναμιχθεῖσα μετὰ τῆς μέθης τῶν θριάμβων

¹⁾ Alfred Dumensil, la Foi nouvelle cherchée dans l'Art.

²⁾ F. T. Fetis, Biographie universelle des Musiciens.

καὶ τῆς παρορμώσεως δόξης, τρέφει καὶ βασανίζει τὸ πνεῦμα αὐτοῦ.

«Ὅποια ἐρωτική ψυχὴ! Ἀλλὰ τόσῳ βεβαρυμένη καὶ δεδοκιμασμένη ὥστε πᾶν ὅ,τι περιέχει ἔρωτος διεχύθη ἐν τῇ μουσικῇ του. Καὶ ἐντεῦθεν τὸ δραματικὸν τοῦτο πνεῦμα, οἱ φθόγγοι ἐκείνοι τοῦ Δὸν Ζουάν, οἱ τόσῳ παθητικοί, ὥστε αἱ Ἰταλίδες ψάλτριαι δὲν ἠδύναντο νὰ ψάλλωσιν αὐτούς. Πολλάκις, ἐν τοῖς τελευταίοις αὐτοῦ ἔργοις, ἐν τῷ μέσῳ τῶν χαριστέρων ἀσμάτων, ὁ τόνος μεταβάλλεται· τόνοι βαθεῖς, σοβαροὶ τῷ ἐκφεύγουσιν, ὡς εἰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ζέσει τῆς ἐμπνεύσεως, ἡ ἰδέα τοῦ θανάτου τὸν κατελάμβανεν. Ἀλλ' ὡς ἐκ τούτου τὸ ἄσμα του καθίσταται μᾶλλον ἀρωγόν. Ὅσῳ περισσότερον ὑπέφερε, κατὰ τοσοῦτο τοῦτο καθίσταται περιπαθεῖς, διαπεραστικόν. Ἀρύεται ἐκ τῆς πρωϊότητος αὐτοῦ, ἐκ τῆς δυστυχίας, ἐκ τῆς ἀσθενείας, ἐλαιον, καυστικὴν τινα οὐσίαν, ἣτις τρέφει τὴν φλόγα τοῦ πνεύματός του, ἕως οὗ κατέβρω αὐτὸ ὄλοσχερῶς.

Ἡ ὑπερβολικὴ ἐργασία τῆς συνθέσεως τὸν κατέβαλεν ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε ὄφειλον νὰ μεταφέρωσιν αὐτὸν ἐκ τοῦ κλειδοκυμβάλου εἰς ἀναπαυτικὴν κλίνην. Ὅτε ἐπὶ τέλους ἡ τύχη προσεμεϊδίασεν αὐτῷ, ἡ νευρικὴ κληρονομικὴ πάθησις ἐπαυξάνει, καὶ προσβάλλει αὐτὸν ἐκ νέου· εἶτα ἡ στηθικὴ νόσος ἐκδηλοῦται. «Τότε ἡ ἰδέα τοῦ θανάτου, θανάτου ὄν ἠσθάνετο πλησιάζοντα, παρέσχεν εἰς τὰς τελευταίας αὐτοῦ συνθέσεις τὸν χαρακτῆρα ἐκείνον τοῦ πάθους ὅστις δὲν ἀπαντᾷ ἐν τοῖς πρώτοις αὐτοῦ ἔργοις, καὶ εἰς ὅν τινα ἴσως δὲν ἤθελεν οὐδέποτε φθάσει ἐνεκεν τῆς φονικῆς ἀναπτύξεως ἐκτάκτου παιδός. Τὸ δραματικὸν πνεῦμα καταλαμβάνει αὐτόν, ὀφείλει δὲ τοῦτο ἐν τῷ ἐσσητικῷ δράματι, ὅπερ συνέβαιεν ἐν αὐτῷ. Ἐπρεπε νὰ ἀναφέρωμεν ὀλόκληρον τὴν ὑπερβάλλουσαν ταύτην παραγωγικότητα ἀπὸ τοῦ Δὸν Ζουάν μέχρι τοῦ Μαγικοῦ ἀλλοῦ γραφέντος ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀγωνιῶν τοῦ θανάτου καὶ τέλος τοῦ Requiem.

(Ἀκολουθεῖ.)

Ο ΕΡΩΣ

(Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ.)

Συλλογίσθητε καλῶς· ὁ ἔρως καὶ οἱ δεσμοὶ τοῦ εἶναι ἢ τὰ μέγιστα τῶν ἀγαθῶν, ἢ τὰ μέγιστα τῶν κακῶν.

ΒΟΛΤΑΙΡΟΣ

Ἰορισμοί.—Οἱ διάφοροι τοῦ ἔρωτος ἐκφάνσεις.—Ὁ ἔρως πηγὴ πάντων τῶν παθῶν.—Ὁ σωματικὸς ἔρως, ὁ ἠθικὸς καὶ πλατωνικὸς.—Ἐρωτοτροπία. Φιλαρέσκεια.

Ὁ ἔρως ἐν τῇ καθολικῳτάτῃ αὐτοῦ ἐκδοχῇ εἶ-

ναι ἡ πρὸς τὸ ἀγαθόν, τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀληθὲς ἔλξις, μετὰ τῆς θερμῆς πρὸς ἀπόκτησιν ἐπιθυμίας.

Ὁ Θεός, τὸ τέλειον ἀγαθόν, εἶναι ὄλος ἔρως· τὸν ἔρωτα διέχυσεν εἰς ὀλόκληρον τὴν φύσιν καὶ ἐπέβαλεν εἰς τὸ ἔργον τῶν χειρῶν του, τὸν ἄνθρωπον, τὸν νόμον τοῦ ἔρωτος.

Περὶ τῷ ἀνθρώπῳ ὁ ἔρως ἐκδηλοῦται κατὰ διαφόρους τρόπους· διότι πολλὰ ἔχει πρὸς τροφήν αὐτοῦ.

Ὁ ὕψιστος ἔρως εἶναι ὁ πρὸς τὸν Θεὸν ἔρως, ὅστις εἶναι ἡ αἰωνία καλλονή, τὸ ὕψιστον ἀγαθόν, αὐτὴ ἡ ἀλήθεια.

Περὶ τὸν θεῖον ἔρωτα, ἀκτινοβολοῦσι καὶ ἀντανακλώσι πάντες οἱ ἄλλοι ἔρωτες, τουτέστιν.

Ὁ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα ἔρως, ὅστις ἐνεψύχωσε τοὺς Σωκράτας, τοὺς Πλάτωνας, τοὺς Λύγουστινοὺς, τὸν Βι ἐντιον Παῦλον.

Ὁ πρὸς τὴν πατρίδα ἔρως, ὑπὲρ τῆς ὁποίας προσήνεγκαν ἑαυτοὺς θυσίαν, οἱ Βροῦτοι, οἱ Δέκιοι, οἱ ἐν Θερμοπύλαις ἀνδρείοι, οἱ ἥρωες παντὸς τόπου καὶ παντὸς χρόνου.

Ὁ πρὸς τὴν φύσιν, τὴν τέχνην καὶ τὴν ἐπιστήμην ἔρως, ὧν ἐκάστη ἔχει καὶ θὰ ἔχη πάντοτε τοὺς ἐραστάς, τὰ ἀφωσιωμένα θύματα αὐτῆς.

Ὁ συζυγικὸς ἔρως, ὅστις προσελκύει τὸν ἄνδρα πρὸς τὴν γυναῖκα καὶ τὴν γυναῖκα πρὸς τὸν ἄνδρα καὶ συνάπτει αὐτοὺς ψυχῇ τε καὶ σώματι.

Ὁ οἰκογενειακὸς ἔρως, ὅστις ἀποτελεῖ ὄλον ἀρμονικὸν ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρός, τῶν τέκνων καὶ τῶν ἀδελφῶν, καὶ τέλος ὁ ἔρως τοῦ ἐγώ, ὁ ἐγωῖσμὸς ὁ συχνὰ κυριεύων καὶ διαφθείρων τὴν ἀγνότητά τῶν ἄλλων αἰσθημάτων.

Οἱ διάφοροι οὗτοι ἔρωτες δύνανται νὰ ἐξαρθῶσι καὶ γεννήσωσι τὸν θρησκευτικόν, τὸν πολιτικόν καὶ τὸν πατριωτικόν φανατισμόν, τὴν νοσταλγίαν, τὰς διανοητικὰς μανίας, τὸν ἀχαλίωτον ἔρωτα, τὴν πατρικὴν ἀδυναμίαν ἢ τυφλότητα, τὴν φιλαυτίαν καὶ τὸν ἐγωῖσμόν.

Ὁ ἔρως ἀποτελεῖ τὴν βάσιν καὶ τὸ θεμέλιον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Αὐτὸς εἶναι ἐλατῆριον πασῶν τῶν πράξεων καὶ ἀρχὴ πάντων τῶν παθῶν, τὰ ὁποία ἀποκαλύπτομεν εἰς τὰς ἡδονὰς τῆς ἀκολασίας, εἰς τὴν ἀκράτειαν, εἰς τὴν μανιώδη ὀργήν, εἰς τὴν ἐκ φόβου λιποθυμίαν, εἰς τὴν μαλθακὴν ἀνάπαυσιν τῆς ὀκνηρίας, εἰς τοὺς κλύδωνας τῆς φιλοδοξίας, εἰς τὸ δηλητήριον τοῦ φθόνου, εἰς τὴν βίαν τῆς ζηλοτυπίας.

Ἡμεῖς θὰ πραγματευθῶμεν μόνον περὶ τοῦ συζυγικοῦ ἔρωτος.

Ὁ ἔρως, οὗτω θεωρούμενος, εἶναι ἡ μυστηριώδης ἐκείνη συγγένεια ἣτις, ὡς μαγνήτης, ἔλκει τὸν ἄνδρα καὶ τὴν γυναῖκα, συνδέει καὶ συνάπτει αὐτοὺς διὰ τῶν εὐαρέστων συμπαθειῶν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ ἀκαταμαχῆτου τῶν αἰσθησῶν θελγῆτρον καὶ συνάπτει αὐτοὺς εἰς ἔνωσιν ἡδονικὴν, ὅπως διακωινώσει τὸ εἶδος.

Τὸ ἰσχυρόν τοῦτο ὀρμέφυτον ἔθετο εἰς ἡμᾶς ὁ Θεός, ἵνα συνεχίσωμεν τὸ ἔργον του καὶ ἐπέβαλεν ἡμῖν νὰ ἐπανορθώμεν τὰς καταστροφὰς τοῦ θανάτου διὰ τῆς μεταδόσεως τῆς ζωῆς.

Ὁ ἔρως ἀνταποκρίνεται εἰς δύο ἀχωρίστους ἀνάγκας τῆς ἡμετέρας φύσεως, εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ζῶμεν ἐν ἄλλῳ καὶ εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἀναζῶμεν ἐν ἄλλῳ.

Ὁ ἄνθρωπος ἀγαπᾷ, διότι ἐνθεν μὲν τρομάζει τὴν μοναξίαν, ἐνθεν δὲ δὲν δύναται νὰ διαφύγῃ τὴν σκέψιν τῆς ἀνυπαρξίας του. Πρέπει νὰ ζῇ μετ' ἄλλου καὶ ἐν ἄλλῳ. Ἐντεῦθεν προέρχεται ὁ συζυγικὸς σύνδεσμος, ὅστις συνδέει τὸ ἀδύνατον μετὰ τοῦ ἰσχυροῦ, τὴν χάριν μετὰ τοῦ σπουδαίου, τὴν ἀπαλήν τρυφερότητα μετὰ τοῦ αὐστηροῦ λογικοῦ, τὴν ἡδονὴν μετὰ τῆς ἐργασίας.

Ὁ ἄνθρωπος ἀγαπᾷ πρὸς τούτοις, διότι ἔχει ἀνάγκην τῆς ἀθανασίας καὶ ἐπὶ ταύτης ἀκόμη τῆς γῆς· ἐπιθυμεῖ νῆ ἐπιζῆ καὶ νὰ παρατείνῃ τὴν ὑπαρξίν του ἀναγεννώμενος ἐν τοῖς τέκνοις του. Νομίζει, ὅτι ὅσῳ πλείονας βλαστὸς παράγει, τοσοῦτ' αὐτὸν μᾶλλον αὐξάνει καὶ παρατείνει τὴν ζωὴν του.

Καθὼς δὲ τὸ φῶς διὰ τοῦ πρίσματος ἀποσυντίθεται εἰς δέσμας ποικιλόχρους, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ ἔρως, πάθος πολυσύνθετον, ἀποσυντίθεται διὰ τῆς ἐρεύνης εἰς πολλὰ στοιχεῖα.

Παρατηρῶ ἐν αὐτῷ τὴν φυσικὴν ἀνάγκην, τὴν βιαίαν ταύτην τῶν αἰσθησῶν ὀρμὴν ἢ κλίσιν, τὴν ἀνάγκην τῆς ἀφοσιώσεως, ἐρριζωμένην ἐν τῇ καρδίᾳ ἐκάστου ἀνθρώπου, τὸν ὁποῖον ἀναγκάζει νὰ ταυτίσῃ ἑαυτὸν μετὰ τινος ἄλλου, τὴν φιλαυτίαν, ἣτις ἐπαίρεται ἐπὶ τῇ δυνάμει, ἢ ἀσκει' ἐνίοτε ὀλίγην φιλαρέσκειαν ἢ περιέργειαν, ζηλοτυπίαν, ἢ φόβον τῆς ἀπωλείας τῶν ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα τις κέκτηται. Καὶ ἐν πᾶσι τούτοις τὸ φανταστικὸν μετὰ τῆς πλανώσεως φαντασίας κατοπτρίζει διὰ λάμψεως ἀπατηλῆς πάντα τὰ τοῦ ἔρωτος.

Ἡ ἔνωσις τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναίκος δὲν ἔχει σκοπὸν μόνον τὴν ἀκατάπαυστον ἀναζωπύρησιν καὶ ἀναρρίπισιν τῆς φλογὸς τῆς ζωῆς, αὐτὴ ὀφείλει πρὸς τούτοις νὰ συνδέῃ τὰς ψυχὰς, νὰ καθιστᾷ κοινὰ

τὰ διάφορα φυσικὰ πλεονεκτήματα ἐκάστου ὄντος, νὰ συμπληροῖ τὸ ἐν διὰ τοῦ ἄλλου καὶ διὰ τούτου νὰ συντελῇ εἰς τὴν εὐδαιμονίαν καὶ ἠθικὴν τελειοποίησιν αὐτῶν. Διὰ τοῦτο ὁ ἔρως προέρχεται μᾶλλον ἐκ τῆς ψυχῆς ἢ ἐκ τοῦ σώματος. Ὁ σωματικὸς ἔρως, ὅστις εἶναι λίαν ἐφήμερος καὶ μονότονος, πρέπει νὰ ἐξουσιάζεται καὶ νὰ καθαρίζεται ὑπὸ τοῦ ἐγὼ καρδίου ἔρωτος, ὅστις εἶναι λίαν διαρκὴς καὶ ποιητικὸς· ὁ εἰς πρέπει νὰ ὑπαχθῇ ὑπὸ τὸν ἕτερον καὶ τότε ὑπάρχει αἰδῶς καὶ ἀγνότης. Ὁ ἠθικὸς ἔρως, μὴ ἐξαρτώμενος μόνον ἐκ τῶν ὀρμητικῶν αἰσθησῶν τῆς νεότητος, ἀλλ' ὧν προσκεκολλημένος ἐν τῇ ψυχῇ, αὐτὸς μόνος δύναται νὰ διατηρηθῆται καὶ νὰ μείνῃ πιστός, διότι μόνη ἡ ψυχὴ δύναται νὰ μείνῃ πάντοτε ὠραία.

Οὕτως ἐνόησαν κατὰ τοὺς διαφόρους αἰῶνας τὸν ἔρωτα οἱ εὐφυέστατοι καὶ οἱ χρηστότατοι τῶν ἀνθρώπων, ὁ Σωκράτης, ὁ Πλάτων, ὁ Πλούταρχος, ὁ Δάντης, ὁ Πετράρχης, ὁ Μιχαὴλ Ἀγγελος, ὁ Πασχάλης. Ὁ Πλούταρχος ἐκφράζεται περὶ τοῦ ἔρωτος ὡς ἐξῆς. «Ὅσοι ἀπέκοψαν ἐκ τοῦ ἔρωτος ὅ,τι ὑπάρχει ἐν αὐτῷ πολὺ ἀγροίκον καὶ πολὺ βίαιον, ἵνα μὴ ἀφήσωσι νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ψυχὴν οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸ φῶς, ἡ λάμψις καὶ ἡ θερμότης αὐτοῦ, δὲν βραδύνουσι νὰ μεταβῶσιν ἀπὸ τοῦ θαυμασμοῦ τῆς σωματικῆς ὠραιότητος τῶν προσώπων, τὰ ὁποῖα ἀγαπῶσιν, εἰς τὴν θεωρίαν τῆς καλλονῆς τῆς ψυχῆς.»

«Πᾶσα ἀρετὴ ἐξ αὐτῆς ἐρχεται πρὸς με» ἀνακράζει ὁ Πετράρχης, ὀμιλῶν περὶ τῆς Δάφνης, «καθὼς πᾶν δένδρον ἐκ τῆς βίβης του· ὅ,τι με προσκολλᾷ καὶ με προσηλώνει εἰς αὐτήν, εἶναι ἡ ψυχὴ, ἣτις εἶναι ἀνώτερον παντὸς ὅ,τι βλέπομεν ἐν τῷ κόσμῳ· ἡ διαγωγὴ καὶ οἱ τρόποι αὐτῆς εἶναι εἰκὼν τῆς ζωῆς, τὴν ὁποῖαν διάγουσιν ἐν τῷ οὐρανῷ.» «Ἡ αἰσθητικότης» λέγει ὁ Μιχαὴλ Ἀγγελος.¹ «εἶναι ἀχαλίωτος ἐπιθυμία, φονεύουσα τὴν ψυχὴν καὶ οὐχὶ ὁ ἔρως. Ὁ ἔρως ἔχει τὴν δύναμιν νὰ τελειοποιῇ ἐνταῦθα τὰς ψυχὰς καὶ νὰ ὀδηγῇ αὐτὰς εἰς τὸν οὐρανόν.» «Φαίνεται, λέγει ὁ Πασχάλης,² ὅτι οἱ ἀγαπῶντες ἔχουσιν ἄλλην ψυχὴν διὰ τῆς ἀγάπης ὑψοῦνται καὶ γίνονται ὅλως μεγαλεῖον.»

Ὁ λεγόμενος Πλατωνικὸς ἔρως, ὁ πάσης σωματικῆς ἡδονῆς γυμνός, δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἐνίοτε καὶ ἐπὶ τινι χρόνῳ μετὰ τὴν προσώπων διαφόρου φύλου

¹ Michel Ange, Sonnets.

² Pascal, Discours sur l'amour.

ὁ τοιοῦτος ἔρωσ ἔχει ἀνάγκην πολλῆς γαλήνης τῶν αἰσθήσεων καὶ καθαρᾶς καρδίας. Διότι πολλάκις τὸ αἰσθημα κατὰ μικρὸν καθίσταται ὑλικόν, αἱ δὲ αἰσθήσεις καὶ αἱ ψυχαὶ καταλήγουσι τελευταῖον εἰς τὴν ὑπερβολήν, εἰς τὴν ἔξαρσιν καὶ εἰς τὴν σύγχυσιν.

Πρέπει νὰ διακρίνωμεν καὶ νὰ διαστέλλωμεν τὸν ἔρωτα ἀπὸ τῆς ἐρωτοτροπίας καὶ τῆς φιλαρσεκειας.

Ἡ φιλαρσεκεια, ἥττον ζωηρὰ καὶ σπουδαία, μᾶλλον ἐγωϊστικὴ καὶ ὑλικωτέρα τοῦ ἔρωτος, ἐπιζητεῖ μᾶλλον τὴν φυσικὴν, ἢ τὴν ἠθικὴν καλλονήν. Δὲν ἀρέσκειται εἰς τὰς ἀγνάς παιδιὰς τῆς καρδίας, ἀλλὰ θέλει τὴν ἱκανοποίησιν τῆς ματαιότητος ἢ τῶν αἰσθήσεων. Ἄστατος καὶ ἀκόρεστος, δὲν μένει σταθερὰ, ἀλλὰ μεταβάλλει καθ' ἑκάστην ἐπιθυμίαν. Τρέχουσα ἀπὸ κατακτῆσεως εἰς κατακτῆσιν, ἐμπαίζει τὰ αἰσθητάτα τὰ ὁποῖα αὐτὴ γεννᾷ. Εἶναι παίγιον,

«Παίγιον σκληρόν, ὅπερ μετ' ὀλίγον φέρει εἰς ἀπιστίαν
τῶν γλυκυτέρων αἰσθημάτων διασφίρει τὴν καρδίαν
ἀμαυροῦ τὸν χαρακτῆρα καὶ βλάπτει τὴν καλλονήν.»

Ἡ ἐρωτοτροπία εἶναι δολιότης ἔρωτος ἢ ματαιότητος ἐπιζητοῦσα ἐπιθυμίαν διὰ προκλήσεως πλαγίας. Παρὰ τῆς γυναικὸς εἶναι ἔργον διηνεκές ἢ τέχνη τοῦ ἀρέσκειν. Παρ' αὐτῆς ὁ τοιοῦτος ἔρωσ συνίσταται ἐκ θρύψεων, ἰδιοτροποιῶν, προτιμήσεων, ἀντιστάσεων ἐκτεθηλυμένων, ἀρνήσεων προσεκαμμένων καὶ τέλος ἐκ μυρίων τεχνασμάτων, τὰ ὁποῖα ἐρεθίζουσι τὸ πάθος διὰ τῶν εὐφροδῶν σθηνομένων. Ἡ ἐρωτοτροπία, ἔμφυτος εἰς τὴν χαρῆσαν φύσιν τῆς γυναικός, δύναται νὰ συμφιλιοθῆ μετὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς αἰδοῦς, ὅταν ἐνεργῆ ἐν ὠρισμένοις ὁρίοις καὶ πρὸς ἀξιεπαίνοους σκοπούς. Ἄλλ' εἶναι ὄπλον ἐπικίνδυνον, ὅταν εἶναι εἰς χεῖρας γυναικῶν ὑποκριτριῶν, ἀληθῶν σειρήνων, οἵτινες ἐπιζητοῦσι ν' ἀναρριπίσωσι φλογεράς ὀρέξεις, ὅπως ἐξυπηρετήσωσι τοὺς δολίους καὶ ἐνόχους αὐτῶν σκοπούς.

ΚΩΝ. ΝΕΣΤΟΡΙΔΗΣ

ΚΕΚΑΛΥΜΜΕΝΗ ΠΡΟΤΟΜΗ

ΔΙΗΓΗΜΑ

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον ἀριθμὸν.)

Η'.

Τὴν ἐπαύριον ὁ κ. Πάλμερ, ὁ Ἐδουάρδος καὶ ἡ Μαργαρίτα ἦλθον καὶ οἱ τρεῖς νὰ θαυμάσωσι τὴν προτομήν. Ὁ κ. Πάλμερ ἐξάφρασε μοι πλήρη εὐχα-

ρίστησιν, ὁ δὲ φύσει φλεγματικὸς Ἐδουάρδος ἀφῆκε κραυγὴν θαυμασμοῦ καὶ ἔδειξεν ἀδιαφορίαν μικροτέραν τῆς πρώτης ἐπισκέψεώς του, διότι μὲ παρεκάλεσε νὰ ἐπιληφθῶ ὅσω τάχιον τῆς κατασκευῆς τῆς προτομῆς του. Ἀλλὰ τῷ ἀντέτεινα τὴν ἀπόλυτον ἀνάγκην, ἣτις μοι ἐπεβάλλετο νὰ ἐπιστρέψω εἰς Πρατό. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Ἐδουάρδος ἐπέμενε, ἡ Μαργαρίτα :

— Εἶται ἀδιάκριτος, ἀδελφέ μου, τῷ λέγει, δὲν δύνασαι νὰ ἐμποδίσῃς τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἐπιμελῶνται τῶν συμφερόντων των.

— Δεσποινίς, σὰς εὐχαριστῶ, τῷ λέγω, ὅτι παρέστητε δικηγόρος θερμὸς τῶν συμφερόντων αὐτῶν

— Καὶ βλέπετε, ὅτι κερδίζω τὴν ὑπόθεσίν μου, ἀφ' οὗ δύνασθε νὰ ἀναχωρήσητε ἂν θελήσητε.

— Ἀφ' οὗ ἔχει οὕτω, θὰ μοι ἐπιτρέψητε πιστεῦω νὰ ἀναχωρήσω ἀπόψε.

Μετὰ τὸ πρόγευμα ὁ κ. Πάλμερ μὲ ἐπλήρωσε γενναϊότητα.

Πρὸς τὸ ἐσπέρας δὲ στιγμὰς τινὰς πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μου, ἐν ᾧ περιεπάτου ἐν τῷ κήπῳ, εἶδον ἐρχομένην πρὸς με τὴν Μαργαρίταν. Προῦχώρησα πρὸς αὐτήν ὅταν δ' εὐρέθημεν κατέναντι ἀλλήλων, μοι ἀπευθύνει ζωηρῶς τὸν λόγον :

— Κύριε Ῥινάλδη, δὲν θέλω ἀναχωρῶν νὰ φέρητε μεθ' ὑμῶν κακὰς περὶ ἐμοῦ ἀναμνήσεις. Λησμονήσατε παρακαλῶ τοὺς λόγους μου, οἵτινες σὰς ἐλύπησαν πιθανόν, κρατήσατε δ' ἐν τῇ μνήμῃ σας, σὰς παρακαλῶ, μόνον τοὺς καλοὺς. Εἶμαι ἴσως χαρακτῆρος ὑπὲρ τὸ δέον εἰλικρινοῦς. Σὰς ὁμολόγησα πολλά, διὰ τὰ ἔποια δὲν μετανῶ. Δὲν δύνασθε νὰ ἀνταποκριθῆτε εἰς τὰ αἰσθητάτά μου, δυστύχημα, ἐφ' ᾧ θὰ λυποῦμαι μόνη. Ἄν ἡ γυνὴ ἔχει τὸ δῶρον τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς ἀφοσιώσεως, ἔχει ὅμως καὶ τὸ τῆς ὑπομονῆς. Ἴσως δὲν ἴδωμεν πλέον ἀλλήλους, χωρισθῶμεν λοιπὸν φίλοι, καὶ ἐνθυμείσθε ἐνίοτε ἐκείνην, ἣτις μὴ δυνηθεῖσα νὰ γίνῃ κυρία Ῥινάλδη, θέλει νὰ διαμείνῃ καὶ θὰ διαμείνῃ πάντοτε δεσποινίς Μαργαρίτα Πάλμερ. Μὲ ἠτένιτε λέγουσα ταῦτα καὶ εἶδον δάκρυ κυλιόμενον ἐκ τῶν λαμπρῶν ὀφθαλμῶν τῆς.

— Δεσποινίς τῷ λέγω, κατασυγκεκινημένος, ἀγνοῶ τί μοι ἐπιφυλάττει ὁ οὐρανός, διότι πολλάκις γινόμεθα παίγνια τῆς μοίρας, πλὴν ἐστὲ βεβαία ὅτι οὐδέποτε θὰ σὰς λησμονήσω καὶ οὐδέποτε θὰ εὐρῆτε φίλον εἰλικρινέστερον ἐμοῦ.

Τέλος ἀπεχαιρέτησα ὅλην τὴν οἰκογένειαν καὶ ἀνεχώρησα.

Μόλις φθὰς εἰς Πρατό, ἐπορεύθην εἰς ἐπίσκεψιν τῆς φιλάτης μου Πίας, ἣτις ὑπερεχάρη ἐπὶ τῇ ἐπανόδῳ μου. Καὶ ἐγὼ δὲ ἐθεώρου ἐμαυτὸν εὐτυχέστατον τῶν ἀνθρώπων. Δὲν ἔπαυον θαυμάζων τὴν λαμπρὰν τῆς φιλάτης μου ὑγείαν, ἣτις ἀπέδιδεν ὅλως νέον χαρακτῆρα τῇ καλλονῇ τῆς. Τὰ πάντα ἐν αὐτῷ προέδιδον τὴν χαρὰν, τὴν εὐεξίαν καὶ τὴν ἐπὶ τῇ ζωῇ ἠδονήν. Ἠρεσκόμενην παραβάλλων αὐτὴν πρὸς εὐπαθεῶς φυτόν, ὅπερ μεταφυτευθὲν αἴφνης εἰς εὐφορον καὶ παχεῖαν γῆν ἀναλαμβάνει νέαν ζωὴν καὶ ἀναδίδει ὑπὸ τὸν ζωοδότην ἥλιον νέους κλάδους πλήρεις ζωῆς καὶ εὐεξίας. Εὐτυχὴς καὶ ὑπερήφανος ἐπὶ τῷ πρὸς ἔκστασιν παρεμφερῆ θαυμασμῷ μου.

— Σὺ ἐν τοῦτοις, μοι λέγει, ἐπετέλεσας τὸ θαῦμα τοῦτο! Μοι ἀπέδωκες τὴν ὑγείαν καὶ τὸ κάλλος καὶ γνωρίζω, ὅτι κατέχω νῦν ἀμφοτέρω. Ἀφ' οὗτου μὲ ἠγάπησας, ἠσθάνθην μόνον ἐμαυτὴν ὠραίαν καὶ χαίρω ἐπὶ τῇ καλλονῇ μου. Εἶτα δὲ ἐρυθρίωσα ἀξιεπράστως προσέθηκε. Σύγγνωθί μου, ὅτι σοὶ ὁμιλῶ οὕτω.

— Ζητεῖς συγγνώμην παρ' ἐμοῦ ὅστις ὄφειλον γονυκλινῆς νὰ σὲ εὐχαριστήσω ἐπὶ τοῖς λόγοις τούτοις. Λέγε, λέγε ἀκόμη.

— Ἀφ' οὗ τὸ ἀπαιτεῖς, θὰ προσπαθήσω, διότι νομίζω ὅτι ὁ ἔρωσ σου θερμαίνων τὴν καρδίαν μου ἐφώτισε συγχρόνως τὸ πνεῦμα μου. Βλέπω, αἰσθάνομαι, ἐννοῶ πράγματα, ἅτινα τελείως ἠγνούον. Οὕτω πρὶν ἢ σὲ γνωρίσω ἔζων βεβαίως πλὴν οὐδέποτε ἐζήτησα νὰ μάθω τὸ πῶς, πρὸς τί καὶ διὰ τίνα ἔζων. Ἐζων ὡς τὸ ἄνθος τὸ ἀγνοοῦν ποῦ διευθύνονται τὰ ἀρώματά του, ἔζων ἢ μᾶλλον ὑπεκείμενη εἰς ζωὴν. Εἶχον αἰσθήσεις, ὄνηγνούον τὴν ὑπαρξίν, ὅλη ἢ ζωὴ μου ἐκρύπτετο ἐν ἐμοί, μὴ αἰσθανομένη ἀνάγκην ἐξόδου. Σήμερον ὅμως τὰ πάντα ἠλλαξαν, ἀπολαμβάνω ἠδέως τῆς ζωῆς, διακρίνω μεταξὺ πικρίας καὶ ἠδονῆς, διότι χαίρω καὶ λυποῦμαι, ἐλπίζω καὶ φοβοῦμαι, ζητῶ καὶ θέλω νὰ εὐρῶ, ἔχω τέλος ἓνα σκοπὸν καὶ θέλω νὰ φθάσω αὐτὸν καὶ ὅλων τούτων σκοπός μου εἶσαι σύ. Ἄν ἀνοηταῖνω μὴ μὲ ἐπιπλήτεις, αἰσθάνομαι ἐμαυτὴν τόσω εὐτυχῇ ἐκφραζομένη σοὶ ταῦτα.

— Καὶ ἐγὼ ἄλλο τόσον ἀκούων, ὥστε διατελῶ βωδός ἐκ τῆς ἠδονῆς. Μόνον δὲ αἱ λέξεις αὗται μοι φαίνονται κατάλληλοι πρὸς ἀπάντησιν: Πία σὲ ἀγαπῶ!

— Καὶ θὰ μὲ ἀγαπᾷς πάντοτε;

— Πάντοτε.

— Μόνην;

— Ναι.

— Ἄνευ μεταμελείας;

— Ναι, ναι, ἄνευ μεταμελείας, μόνην σέ, πάντοτε!

— Ἄ! εἶμαι εὐτυχέστατη.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰσῆρχετο ὁ Νίνος μετὰ τῆς μητρὸς του. Ἄμα μὲ εἶδεν ἔσπευσε νὰ μὲ περιπτύχθῃ. Ἡ χαρὰ του ἐφθανε τὴν παραφροσύνην.

— Φαίνεται, κύριε Ῥινάλδη, μοι λέγει ἡ ἀδελφὴ τῆς Πίας μετὰ τόνου ἐμφαίνοντος πολλά, ὅτι ἐν τῇ οἰκίᾳ μας σὰς ἀγαπῶσιν ὅλοι μικροὶ καὶ μεγάλοι.

— Ἐστὲ βεβαία, κυρία μου, ὅτι ἀφ' οὗ ἔχει οὕτω μεγάλοι καὶ μικροὶ ἀπολαμβάνουσι τὰ ἴσα.

— Τοῦ κυρίου Φαλμιέρη εἰσελθόντος ἐν τῷ μεταξῷ, παρετήρησα ὅτι ἔβλεπε μετ' ἴσης πρὸς τὴν τῆς συζύγου του εὐχαρίστησιν τὴν ἐπάνοδόν μου. Μοι ἐφάνη πάντοτε ὀλίγον κοινωνικός. Τότε ὅμως ἐδείχθη ζωηρότερος καὶ ἔδειξε τόσην καλωσύνην, ὥστε μὲ παρεκάλεσε νὰ πῶ παρ' αὐτοῖς τὸ τέτον τὸ ἐσπέρας. Ἐδέχθην.

Ἡ Πία μοι εἶπεν, ὅτι μετὰ τινὰς ἡμέρας θὰ μεταβῆ εἰς Fiesole μετὰ τοῦ Νίνου ὅπως διέλθῃ ἡμέρας τινὰς παρὰ τῆς φίλης τῆς. Ἐπειδὴ δὲ ἐδείχθην τεθλιμμένος ἐπὶ τῇ ἀπουσίᾳ τῆς, ἣτις θὰ μὲ ἐστῆρει τῆς ἠδονῆς νὰ βλέπω αὐτήν, προσέθηκεν ὑπομειδιῶσα :

— Πλὴν τίς σοὶ ἀπαγορεύει νὰ μὲ ἐπισκέπτησαι ἐκεῖ;

— Τί! δύναμαι λοιπόν. . . . .

— Οὐδὲν ἐμποδίζει. Γνωρίζεις τὴν φίλην μου; θὰ εἶμαι παρ' αὐτῆς ὡς ἐν τῇ οἰκίᾳ μου; ἄλλως τε ἡ ἐξοχὴ εἶνε κοινὴ. Ὅταν ἐρχῆσαι, θὰ ἐξερχόμεθα εἰς περίπατον.

Ἡ ἐλπίς αὐτὴ μὲ ἐπλήρωσε χαρᾶς, καὶ τῇ ἐπεσχέθην ὅτι θὰ τὴν ἐπισκέπτωμαι συχνά.

Ἡ φίλη τῆς Πίας, Πεπίνα Βαλζάνη, κατόκει ἐν τῷ πρώτῳ οἰκίσκῳ, τῷ ἐπὶ τῆς κλιτύος τοῦ πρὸς τὰ δεξιὰ τῷ ἐρχομένῳ ἐκ Φλωρεντίας ὄρου, ἐφ' οὗ ἐγείρεται ἡ κωμόπολις Fiesole. Μικρὸς ἐπιμεμελημένος κήπος ἐξετείνετο πρὸ αὐτῆς, καὶ πρὸς τὴν ἄλλην ἄκραν τῆς ὁδοῦ ἠγείρετο οἰκίσκος ἄλλος ἐξοχικός, ἐκ τοῦ παραθύρου τοῦ ὁποῖου ἔβλεπε τις τοὺς πορευομένους εἰς Fiesole, ἢ ἀπερχομένους εἰς Φλωρεντίαν. Ἀπὸ τοῦ πρὸ μικροῦ συμβάντος θανάτου τῆς μητρὸς τῆς ἢ Πεπίνα κατόκει μετὰ τῆς ὑπηρετρίας τῆς τὸ οἶκημα τοῦτο, ἐν ᾧ ἐπισκέπτετο αὐτὴν πολλάκις ὁ ἐκ πατρὸς θεῖός τῆς Ἀντώνιος Βαλζάνης, σεβάσμιος καλόγηρος, θυρωρὸς τῆς γείτονος μονῆς.

(Ἐπεταί συνέχεια.)

ΣΚΕΨΕΙΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΔΟΥΜΑ ΥΙΟΥ

Ἡ εὐθυμία ἐν τῇ ἔρωτι εἶναι ἡ τροφή τῶν πεπορωμένων ἤδη καρδιῶν. Ἡ νεότης εἶναι πλέον ἐλεγευσιακή.

* *

Ἄχ! πόσον τὰ δημιουργήματα τῆς τέχνης εἶναι μηδὲν ἐνώπιον τοῦ πλάσματος τοῦ Θεοῦ! Βεβαίως, καθ' ἕσπον ἀφορᾷ τὴν ἀναλογίαν, δὲν ὑπάρχουσι γυναίκες τόσον ἐντελεῖς ὅσον ἀγάλματά τινά καὶ ἂν ὁ Θεός, δεχόμενος ἄμεσον συμβουλὴν τοῦ ἀνθρώπου, ἐνεψύχωνε παρευθὺς ἐν τῶν περιφίμων τούτων ἀγαλμάτων, πιστεύω ὅτι τοῦτο θὰ ἦτο ἐντελεστερον ἀπὸ τὰς πλέον λαμπρὰς καλλονάς, ὡς συνθεθεῖμενον ἐκ παντός ὅ,τι ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ καλλιτέχνου ἠδυνήθη νὰ συνδυάσῃ μετὰ τῶν δωρημάτων τοῦ Πλάστου, ἀλλ' ὁ Θεός ἔχει ἀνάγκην τοῦ ἐθνικοῦ τούτου θαύματος, καὶ τὸ ἀτελέστερον τῶν ἔργων του μένει καὶ θὰ μένη αἰωνία πρόκλησις πρὸς τὸ τελειότερον τῶν ἰδικῶν μας, διότι τὸ ἔργον αὐτὸ ἔχει τοῦθ' ὅπερ οὐδὲν ἔργον τῶν χειρῶν τοῦ ἀνθρώπου δύναται νὰ ἔχη: τὸ βλέμμα, τὸ μεϊδιάμα, τὴν θερμὴν ἀνατομὴν τῆς ζωῆς.

* *

Οὐδὲν ἄλλο ἐπιταχύνει τόσον τὸ τέλος τῆς ζωῆς, ὅσον μουσικόν τι, τὸ ὁποῖον χιλιάκις τῆς ἡμέρας κατέρχεται ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου μέχρι τῶν χειλέων καὶ ἐπανακίπτει εἴτα μεθ' ὄλου τοῦ βάρους αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν.

* *

Τὸ δημιουργεῖν εἶναι βεβαίως διὰ τὸν ἄνθρωπον τὸ ὕψιστον σημεῖον τῆς ἰσχύος του· δι' αὐτοῦ προσεγγίζει πρὸς τὸν Θεόν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

— Μῦθοι καὶ διάλογοι πρὸς χρῆσιν τῶν ἀνήθων ὑπὸ Δημητρίου Γρ. Καμπούρογλου. — Περιεχόμενα: Α'. μῦθοι: 1) Βάτραχος, χελώνη, καὶ ὄφις· 2) ὄνομαχία· 3) ἡ κακὴ μέλισσα· 4) χελώνη, ἀκανθόχοιρος καὶ σαύρα· 5) τὸ μεγάλο ψάρι τρώει τὸ μικρὸ· 6) ῥόδο καὶ ἀγρολόουδο· 7) αἱ ἐλπίδες· 8) ἡ γρῆλὴ μὲ τὸ καλάμι. Β'. Διάλογοι: 9) τὸ πουλάκι καὶ 10) τί νὰ εἶναι τὸ φεγγάρι! — Τύποις «Ἐνώσεως», 8^{ov} σελ. 34.

— Πολιτικὴ τῶν γερμανικῶν κρατῶν ἐν Ἀνατολῇ ὑπὸ Σ. Ε. Στεφάνου. Δημοσιευθεῖσα τὸ πρῶτον ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμῷ 22 φυλλαδίῳ τῆς Πολιτικῆς καὶ Φιλολογικῆς «Ἐπιθεωρήσεως». Τύποις «Ἐνώσεως», 8^{ov} σελ. 22.

— Γαίου Κρίστου Σαλλουστιοῦ Κατιλίνας καὶ Ἰουγούρθας. Μετάφρασις ἐκ τοῦ Λατινικοῦ ὑπὸ Α. Φατσέα καθηγητοῦ· ἐκδίδεται τὸ δεύτερον ὑπὸ Σπ. Κουσουλίνου βιβλιοπώλου. Τύποις «Ἐνώσεως», 18^{ov} σελ. 15 καὶ 173.

— Τεκτονικὸν μνημόσυνον τοῦ ἀδ. Ἐπαμεινώνδα Δεληγιώργη ἐν τῇ ἐν Σμύρῃ ἑλληνικῇ τεκτονικῇ Στοᾷ «Ἡ Νίκη». Τύποις «Ἐνώσεως», 18^{ov} σελ. 24.

— Πατρίς καὶ ἔρως ἦτοι ὁ θρίαμβος τοῦ ὑπὲρ Πατρίδος αἰσθηματος· ἱστορήμα πρωτότυπον ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐθνεγεσίας τοῦ 1821 ὑπὸ Νικολάου Β. Βουτυρά ὑπολοχαγοῦ· 18^{ov} σελ. 141.

— Λόγος περὶ τοῦ Ἰώβ, ἐκφωνηθεὶς τῇ 24 Ἰουνίου 1881 ἡμέρᾳ τῶν ἐξετάσεων τῆς ἐν Ἐρμουπόλει ἱερατικῆς

σχολῆς ὑπὸ τοῦ Μεθοδίου Παπαναστασοπούλου, διευθυντοῦ αὐτῆς. Ἐν Ἐρμουπόλει· 8^{ov} σελ. 29.

— Σκιαύγειαι ἦτοι συλλογὴ λυρικῶν ποιήσεων Χριστοδούλου Γ. Πεταλαῦ· 16^{ov} σελ. 64.

— Κοσμογραφία πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητευόντων ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ τοῦ Γυμνασίου τάξει ὑπὸ Ι. Εὐστρατιάδου, καθηγητοῦ τοῦ ἐν Ἀθήναις Γ'. Γυμνασίου· ἐκδοσις Β'. μετερρυθμισμένη· 8^{ov} σελ. 71 καὶ 174.

— Oscar Heyfelder: Ἐγχειρίδιον τῆς ἐν πολέμῳ χειρουργικῆς, μεταφρασθὲν μὲν ὑπὸ Δημητρίου Θ. Παγκάλου, διδάκτορος τῆς ἱατρικῆς, χειρουργικῆς καὶ μαιευτικῆς καὶ βουλευτοῦ Μεγαρίδος (μετὰ 42 εἰκόνων ξυλογραφίας). Ἐκδιδόμενον δὲ ὑπὸ Γ. Γονίδου καὶ Π. Μεταξᾶ. Τόμοι 2· 18^{ov} σελ. 572.

— Ἀπάντησις πρὸς τὴν σύντομον ἀπάντησιν τοῦ Καρατζᾶ-Ροῖδου ὑπὸ Δημητρίου Τζανετάκη πρῶτην ὑπαλλήλου τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης. 8^{ov} σελ. 64.

— Καταστατικὸν τῆς Πανελληνίου ἀτμοπλοικῆς εταιρίας. 8^{ov} σελ. 16.

— Οἱ Γανδῖνοι ἢ κοινωνίας ἀπόκρυφα· μυθιστορία Ronsard du Terail· ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ Ἰωάννου Κούρτελη ἐκδίδεται δὲ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Γεωργιάδου ἐν Σμύρῃ, 8^{ov} τόμοι 2. τ. Α'. Σελ. 332. τ. Β'. σελ. 324.

— Στοιχειώδεις πρακτικαὶ ὁδηγίαι περὶ διδασκαλίας μαθημάτων ἐν τοῖς δημοτικῶς σχολαῖς ὑπὸ Δ. Γ. Πετρίδου, γενικοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν δημοτικῶν σχολείων ἐγκρίσει τοῦ ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑπουργείου. 18^{ov} σελ. 185.

— Ἐγκόλιον τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἦτοι ὁ περὶ φιλανθρωπίας διάλογος Φωκίωνος τοῦ Ἀθηναίου ὑπὸ Ἰωάννου Δ. Παπαϊωάννου. 8^{ov} σελ. 48.

— Ἐκ τῶν ἐρειπίων τῆς Χίου. — Ἡμερολόγιον Κ. Ν. Παπαμιχαλοπούλου. (Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς «Ἐφημερίδος»). — Πωλεῖται πρὸς ὄφελος τῶν ἐν Χίῳ παθόντων. 16^{ov} σελ. 64.

— Λόγος, ἀναγνωσθεὶς ἐν τῇ ἐμπορικῇ ἑλληνικῇ σχολῇ τῇ 30ῃ Ἰανουαρίου, ἐπετείφ αὐτῆς ἑορτῇ ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ Λυσάνδρου Γ. Χ. Κώνστα Δ. Φ.— Ἐν Ὀδησσῷ· 8^{ov} σελ. 27.

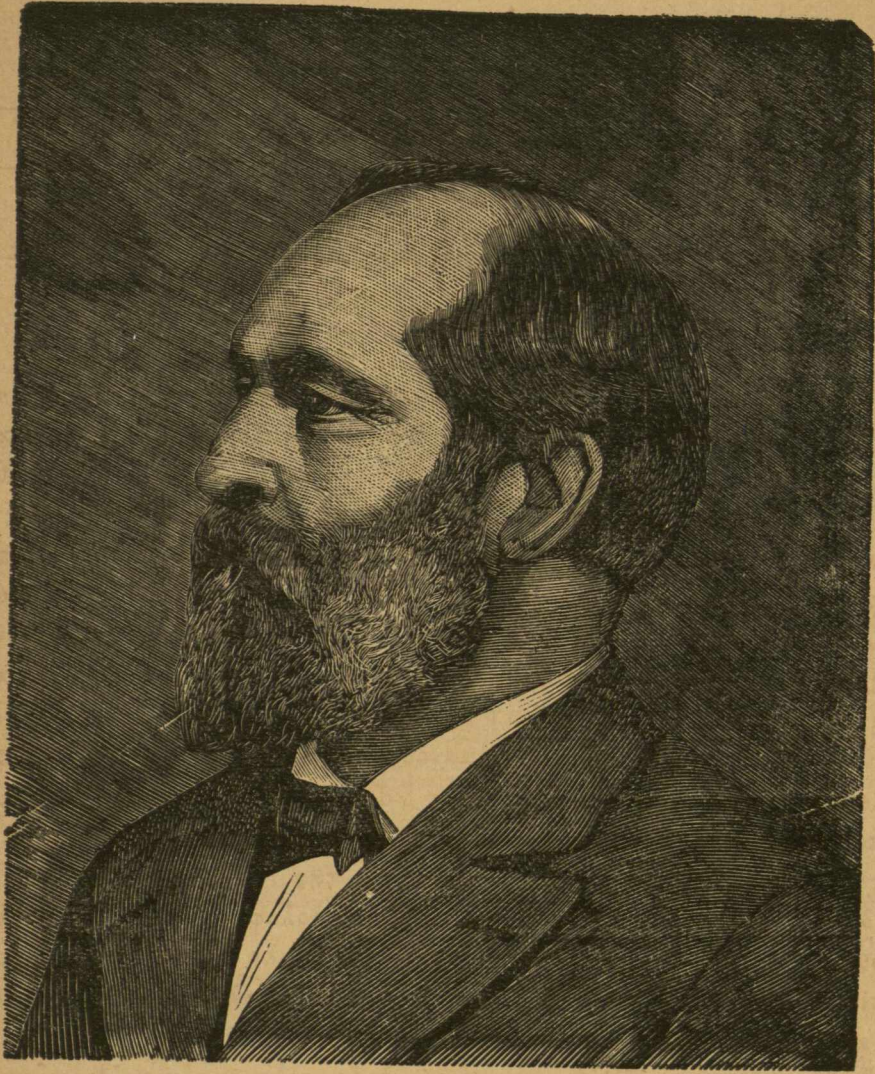
— Περιγραφή τῆς νήσου Ἄνδρου, περιέχουσα γεωγραφικῶς τὴν τοπικὴν θέσιν αὐτῆς· ἱστορικῶς, τὴν οἰκισμὸν αὐτῆς· χρονολογικῶς, τοὺς ἐξ αὐτῆς ὑπάρξαντας ἄνδρας· ἐτυμολογικῶς, τὰ κατοικούμενα χωρία κατὰ δήμους· τὰ ἐπίθετα τῶν οἰκητῶν τὸ ὄνομα αὐτῆς· τὰς κατ' ἐποχὰς μεταρρυθμίσεις αὐτῆς· τὴν καλλονὴν καὶ ὠραϊότητα ἐκ τῆς καλλιεργείας τῶν κατοίκων καὶ προόδους αὐτῶν περὶ ἠθικῆς καὶ πολιτισμοῦ· ἰγνωμικὰ διαφόρων καὶ περὶ δημαρχίας. Συγγραφεῖσα μὲν ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου ἀγίου πρῶτην Ἐάνθης Κ^{ov} Διονυσίου Πίστη, ἐκδοθεῖσα δὲ ὑπὸ Ὁμήρου Δ. Μαλλίου. — Ἐν Ἐρμουπόλει Σύρου. 2^{ov} σελ. 112.

— Τίνα πρέπει ἀπὸ τοῦ νῦν νὰ μετέλθῃ ἡ Ἑλλάς ἐξωτερικὴν καὶ ἐσωτερικὴν πολιτικὴν ἐάν θέλῃ νὰ σώσῃ τὴν πολιτικὴν αὐτῆς ὑπαρξίν ὑπὸ Ν. Μ. Δαμαλαῦ. 16^{ov} σ. 16.

— Τὰ κατὰ τὴν κηδείαν τοῦ βουλευτοῦ Ζακύνθου Σπυρίδωνος· ῥῆμα ὑπουργοῦ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδύσεως, ἀποθανόντος τῇ 30 Ἰου 1881. 8^{ov} σελ. 29.

— Κανονισμὸς τοῦ ἐν Ἀθήναις ἑλληνο-γαλλικοῦ παιδαγωγείου, διευθυνομένου ὑπὸ Γ. Μανούσου (ἀδεία τῆς Κυβερνήσεως), τῇ συμπράξει τοῦ καθηγητοῦ τῆς γαλλικῆς Γ. Μ. Ζαδὲ καὶ τῇ ἐποπτεῖᾳ ἐνεαμελεῶς ἐπιτροπῆς συγισταμένης ἐκ γονέων. 8^{ov} σελ. 14.

— Ἐπιτομὴ συντακτικοῦ κατὰ τὸ συντακτικὸν Κ. Ἀστωπίου ὑπὸ Χ. Παπανικολάου. Σχολάρχου πρὸς χρῆσιν τῶν ἑλληνικῶν σχολείων καὶ τῶν ἀνωτέρων παρθεναγωγείων. Κατ' ἐγκρίσιν τοῦ ἐπὶ τῆς ἐκπαιδύσεως ὑπουργείου. Ἐκδοσις πέμπτη ἀρμοδιωτέρᾳ πρὸς τὸν σκοπόν. 8^{ov} σ. 68.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ ΓΚΑΡΦΗΛΔ